SKOGSMÄSTARPROGRAMMET
Examensarbete 2017:06

Att möta skogsägare i ett urbaniserat samhälle

Meeting forest owners' in an urbanized society

Johan Andersson

Examensarbete i skogshushållning, 15 hp
Serienamn: Examensarbete /SLU, Skogsmästarprogrammet 2017:06
SLU-Skogsmästarskolan
Box 43
739 21 SKINNSKATTEBERG
Tel: 0222-349 50

Att möta skogsägare i ett urbaniserat samhälle

Meeting forest owners' in an urbanized society

Johan Andersson

Handledare: Bengt Hillring, SLU Skogsmästarskolan

Examinator: Eric Sundstedt, SLU Skogsmästarskolan

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Självständigt arbete (examensarbete) med nivå och fördjupning G2E med möjlighet att erhålla kandidat- och yrkesexamen

Kurstitel: Kandidatarbete i Skogshushållning
Kurskod: EX0624
Program/utbildning: Skogsmästarprogrammet

Utgivningsort: Skinnskatteberg
Utgivningsår: 2017
Elektronisk publicering: http://stud.epsilon.slu.se
Serienamn: Examensarbete/SLU, Skogsmästarprogrammet
Serienummer: 2017:06

Omslagsbild: Herrgårdsängen, Skinnskatteberg, foto Johan Andersson (2014).

Nyckelord: digitalisering, distansägande, skogstjänstemän

Sveriges lantbruksuniversitet
Skogsvetenskapliga fakulteten
Skogsmästarskolan

FÖRORD

Detta är ett examensarbete i ämnet Skogshushållning på C-nivå, skrivet under tredje året av Skogsmästarprogrammet, vid Skogsmästarskolan i Skinnskatteberg. Examensarbetet omfattar 15 högskolepoäng.

Examensarbetet belyser problematiken kring att möta skogsägare i ett urbaniserat samhälle och undersöker vilka krav som ställs på dagens skogstjänstemän i samband med den pågående utvecklingen av infrastrukturen där användandet av digitala tjänster ökar. Studien har gjorts i samarbete med Södra Skogsägarna, i texten benämnt Södra.

Jag vill främst tacka min handledare, universitetslektor Bengt Hillring, Skogsmästarskolan, för professionellt stöd och konstruktiv feedback under arbetets gång.

Ett särskilt tack riktar jag till min externe handledare vid Södra, områdeschef Fredrik Tengberg, Bohus-Dals verksamhetsområde, för att ha förmedlat adresslistor från Medlemsservice och varit behjälplig i urvalet. Ni har båda varit till stor nytta och bidragit till att jag har kunnat bearbeta min idé i detta examensarbete.

Högsäter 2017-04-01

Johan Andersson

INNEHÅLL

FÖRORD iii
INNEHÅLL v
FIGURFÖRTECKNING vii
ORD OCH BEGREPP viii
1. ABSTRACT 1
2. INLEDNING 3
2.1. LITTERATURSTUDIE 3
2.1.1. MÅLET MED SKOGSÄGANDET 5
2.1.2. SKOGENS ÄGARSTRUKTUR 6
2.1.3. URBANISERINGENS UTVECKLING 7
2.1.4. FRAMSKRIVNINGSPROGNOS 8
2.2. SÖDRAS VERKSAMHETSOMRÅDE BOHUS-DAL 9
2.2.1. SÖDRAS DIGITALA TJÄNSTER 10
2.2.2. SKOGSSTYRELSENS MINA SIDOR 12
2.3. BEHOVET AV DIGITALA TJÄNSTER 13
2.4. SYFTE 15
2.5. PROBLEMFORMULERING 15
3. MATERIAL OCH METODER 17
3.1. KVANTITATIVA OCH KVALITATIVA STUDIER 17
3.2. ENKÄT OCH INTERVJU 17
3.3. URVAL OCH AVGRÄNSNINGAR 19
4. RESULTAT 21
4.1. ENKÄTSVAR 21
4.2. INTERVJUSVAR 27
4.3. EXTERNT OCH INTERNT BORTFALL 28
4.4. KÄLLKRITISK GRANSKNING 29
5. DISKUSSION 31
5.1. DELTAGARNAS MOTIVATION 31
5.2. ÅLDERSSTRUKTUR 31
5.3. URBANISERAT SKOGSÄGANDE 32
5.4. BEHOV AV KOMMUNIKATION 32
5.5. ANVÄNDNING AV SKOGLIGA DIGITALA TJÄNSTER 33
5.6. SKOGSTJÄNSTEMÄNNENS ROLL 34
5.7. STUDIENS STYRKOR OCH SVAGHETER 34

5.8. TIPS FÖR FORTSATTA STUDIER 35
5.9. FÖRSLAG TILL SÖDRA 35
6. SAMMANFATTNING 37
7. REFERENSLISTA 39
7.1. PUBLIKATIONER 39
7.2. INTERNETDOKUMENT 40
7.3. ICKE PUBLICERAT MATERIAL 43
8. BILAGOR 45
BILAGA 1 47
BILAGA 2 49
BILAGA 3 53
BILAGA 4 55

FIGURFÖRTECKNING

FIGUR 2.1. SVERIGES LANDAREAL I PROCENT.....5

FIGUR 2.2. ÄGARSTRUKTUREN AV SVERIGES PRODUKTIVA SKOGSMARK.....6

FIGUR 2.3. ANDELEN UTBOR/DELVIS UTBOR I VÄSTRA GÖTALAND.....6

FIGUR 2.4. URBANISERINGENS TRE FASER FRÅN 1800 TILL NUTID 7

FIGUR 2.5. FRAMSKRIVNINGPROGNOS MED BEFOLKNINGSUTVECKLING 8

FIGUR 2.6. KOMMUNER I SÖDRAS VERKSAMHETSOMRÅDE BOHUS-DAL.....9

FIGUR 2.7. SÖDRAS VERKSAMHETSOMRÅDE BOHUS-DAL.....10

FIGUR 4.1. ANDELEN MÄN/KVINNOR SOM DELTOG 21

FIGUR 4.2. RESPONDENTERNAS ÅLDERSFÖRDELNING. 21

FIGUR 4.3. MÅLSÄTTNINGEN MED SKOGSÄGANDET 22

FIGUR 4.4. DELTAGARNAS KÄNNEDOM OM SIN SKOG..... 22

FIGUR 4.5. FREKVENSEN AV UTBORS KONTAKT MED SKOGSTJÄNSTEMAN..... 23

FIGUR 4.6. UTBORS NÖJDHET MED UPPFÖLJNING OCH ÅTERKOPPLING 23

FIGUR 4.7. PRIORITERAD KONTAKT MED SKOGSTJÄNSTEMAN..... 24

FIGUR 4.8. ANVÄNDNINGEN AV SKOGLIGA DIGITALA TJÄNSTER. 24

FIGUR 4.9. ANLEDNINGEN TILL ANVÄNDNING AV SKOGLIGA DIGITALA TJÄNSTER 25

FIGUR 4.10. ÖNSKEMÅL OM UTBILDNING I SKOGLIGA DIGITALA TJÄNSTER..... 25

FIGUR 4.11. PROGNOS AV FRAMTIDA SKOGSÄGARSTRUKTUR. 27

FIGUR 4.12. INTERNT BORTFALL I ENSTAKA FRÅGOR. 29

ORD OCH BEGREPP

boplikt = ägaren måste vara helårsboende på sin fastighet

externt bortfall = där personer som har ingått i urvalet inte deltagit i enkätundersökningen (Berntson m.fl., 2016)

FAO = Food and Agriculture Organization of the United Nations; ett organ i Förenta Nationerna.

GIS = digitalt geografiskt informationssystem

imputation = skattningar på saknade värden (Berntson m.fl., 2016)

internt bortfall = där personer som har deltagit i enkätundersökningen inte svarat på samtliga frågor (Berntson m.fl., 2016)

irrelevant täckning = uppfångning av data för icke önskvärd information (Berntson m.fl., 2016)

klusterurval = strategiskt utvald deltagargrupp

kontinuitetsskogsbruk = hyggesfritt skogsbruk med ett visst minsta virkesförråd efter avverkning

kvartil = spridningsmått med högsta/lägsta antal indelat i fjärdedelar från medianen (Trost & Hultåker, 2016)

Mbit/s = Megabit per sekund; enhet för överförd datamängd per sekund

n = naturligt tal (matematik); antal, mängd

nominaldata = vid flera svarsalternativ; mätbart hur många som har svarat på varje alternativ (Kylén, 1994)

närbo = skogsägaren är bosatt i samma kommun som brukningsenheten ligger, *omfattar även ägargruppen åbo*

produktiv skogsmark = skogsmark som producerar minst 1m³sk virkesvolym/hektar och år, mätt i stamvolym på bark ovan stubbe inklusive topp (Tekniska Nomenklaturcentralen & Sveriges Skogsvårdsförbund, 1994)

urbanisering = av latinets urbanus; som hör till staden, ökande stadsboende (Nationalencyklopedin, Länk R, 2016)

utbo = avser skogsägande på distans och att skogsägaren är bosatt i en annan kommun än där brukningsenheten ligger. Brukningsenheten kan vara delvis utbo- eller delvis närboägd; om minst en person är ägare (Skogsstyrelsen, 2014, Länk C).

åbo = skogsägaren är bosatt på sin brukningsenhet

öppna frågor = frågor som inte kan besvaras med ja/nej/kanske/vet ej

1. ABSTRACT

The purpose with this study in forest management is to analyze the problem of forest owners' needs of forestry services in an urbanized society. This study has also been conducted to investigate how the foresters should act to meet the different requirements when times change. The keywords are urbanization, forest owners' in an urbanized society and forestry services. The report is the result of a collaboration between the forest owners' association Södra Skogsägarna and the student.

It is a big challenge for the forester to meet forest owners' in an urbanized society. Nearly 60 percent of the forest owners' in the study believes that there will be more distant owned forests in the future. It means that there will be an increasing need of an improved digital communication, requirement of knowledge and availability in the next generation forest owners'. For the forest owners' associations, it is important to follow the trend of development.

2. INLEDNING

Många skogsägare äger idag sin skog på distans. De kan kallas *utbor* eller *distansskogsägare* och har sin bostad i en annan kommun än där brukningsenheten är belägen. Det innebär att skogsgårdarna allt mer har blivit en plats att åka till för rekreation och vila och undersökningar visar att ungefär 85 procent av landets befolkning vill ha rekreationsskogen inom promenadavstånd (Skogsstyrelsen, 2004).

Det urbaniserade skogsägandet kräver samma kännedom och kunskaper om skog som kontinuitetsskogsbruket, men dagens skogsägare tar till stor del hjälp av extern rådgivning och förvaltning av sin skog. I takt med att bredbandsnätet byggs ut ökar tillgängligheten till informationsflöden och också möjligheterna till att använda digitala tjänster i kontakter med skogliga tjänstemän. För att kunna tillmötesgå den urbana utvecklingen ställs krav på virkesinköpare, skogliga rådgivare och skogsinspektorer.

Studien har gjorts för att undersöka utbors behov av skogliga tjänster, vilka skogliga digitala tjänster som kan utvecklas mera, vilka krav utbor ställer på skogstjänstemännen och vad tjänstemännen kan göra för att underlätta tillgängligheten vid kontakter med skogsägare som är utbor.

2.1. LITTERATURSTUDIE

I litteraturstudien redovisas urbaniseringens historiska utveckling i Sverige. Statistiska uppgifter beskriver det urbaniserade samhällets uppkomst och dess utveckling fram till dagens ägarstruktur. Texten hänvisar fortlöpande till sökt fakta och tidigare gjorda studier i ämnet urbanisering och skogliga tjänster. Med referenslitteraturen ges också en ökad förståelse för dagens skogsägares målsättningar, förändrade krav och behov av tjänster. Även bredbandsutbyggnaden på landsbygden berörs som en del i den anpassade infrastrukturen och förutsättningen för det allt mer urbaniserade samhället.

I början av 1900-talet kunde alla som ville och hade råd till det köpa skogs- och jordbruksmark. Under 1920-talet började skogsbolagen att köpa upp jordbruksfastigheter i Norrland för att få tillgång till skogen, men i och med regleringen i 1945 års jordförvärvslag försvann den fria förvärvsrätten av jordbruksfastigheter. Det gick inte längre att köpa jord och skog i spekulationssyfte, på så sätt skyddades de bofasta böndernas jordägande. Genom de regionala Lantbruksnämnderna, som instiftades 1948, kontrollerade staten jordägandet och en riksomfattande rationalisering av jordbruksfastigheter tog sin början. Mindre jordbruk fick så kallat rationaliseringsbidrag av staten för att köpa till mark och omarrondera till större produktionsenheter. Syftet var att förhindra att glesbygden avfolkades genom att behålla jordbrukens produktionskapacitet. Ärvda skogs- och jordbruksfastigheter berördes inte av reformen, men när en gård bjöds ut till offentlig försäljning skulle den först bedömas av Lantbruksnämnden som också bestämde försäljningspriset. Om då inte jordbruket ansågs vara tillräckligt bärkraftigt tillfrågades ett närliggande jordbruksföretag att köpa gården för att effektivisera och

få en större produktionsenhet. Fanns det ingen lämplig köpare att tillfråga inköptes marken av Lantbruksnämnden för att vänta in ännu större omarronderingstillfällen. Under 1990-talet förändrades jordförvärvslagen och den fria etableringsrätten återinfördes, med det undantaget att förvärvstillstånd vid köp av lantbruksenheter måste sökas hos Länsstyrelsen av juridiska personer och av utbor. Det finns även andra, regionala regler, som gäller vid nyförvärv av lantbruksenheter genom köp. I Sverige är det inte boplikt på lantbruksenheter, men förvärvsprövningar görs av Länsstyrelsen (Wastenson m.fl., 2011).

När skogsfastigheter avyttras sker ofta sammanslagningar med närliggande gårdar som bildar nya och mer rationella brukningsenheter. Trots att det idag finns nästan dubbelt så mycket skog i Sverige som det fanns för 100 år sedan har inte skogsmarkens areal har ökat nämnvärt. Främst beror ökningen istället på förbuskningen av nedlagd jordbruksmark, där ängs-, hagmarker och åkermarker har blivit glest trädbeväxta utan att klassas som skogsmark. Endast en obetydlig del av ökningen utgörs av produktionsskog med trädplantering på åkermark (Wastenson m.fl., 1990). Samtidigt som jordbruksföretag avvecklas och markerna förlorar sin nytta blir naturens värden allt viktigare. Upplevelseturismen växer och ger landsbygden en ny betydelse för fritid och som rekreationskälla. Aktiviteter som vandring, ridning, jakt och fiske är några av de användningsområden som utgör komplement till det traditionella skogsbruket och ger skogen ett ökat monetärt värde (Skogsstyrelsen, 2004). Samtidigt som urbaniseringen har inneburit utflyttning från landsbygden (Wastenson m.fl., 2011), har den också inneburit en pågående utveckling av infrastrukturen i hela landet. Sveriges Regering agerar enligt visionen om ett helt digitalt uppkopplat Sverige 2025, med en ökad globalisering, digitalisering, och urbanisering som grund (Sveriges Regering, 2016, Länk A).

Sveriges skogsmark är beskriven i Skogsvårdslagen 2008:662, enligt FAO:s internationellt vedertagna definition av skogsmark. Ägoslaget skogsmark har blivit ett samlingsbegrepp av både *produktiv* skogsmark och av *improduktiv* skogsmark som innefattar skogliga impediment samt träd- och buskmark. Sveriges samlade areal skogsmark redovisas numera enligt FAO:s definition med totalarealen 28 miljoner hektar. Övrig mark är mark som inte är skogsmark, träd- och buskmark eller jordbruksmark och utgörs av bland annat byggnader och anläggningar (Skogsstyrelsen, 2017, Länk B).

Sveriges landareal är 40,7 miljoner hektar och kan uppdelas i:

- 23,2 miljoner hektar produktiv skogsmark
- 5,0 miljoner hektar myr
- 1,0 miljoner hektar berg
- 6,2 miljoner hektar fjäll/fjällbarrskog
- 3,4 miljoner hektar åker/betesmark
- 1,9 miljoner hektar bebyggd och övrig mark

(Skogsstyrelsen, 2014, Länk C).

Vid en procentuell uppställning i *figur 2.1.* förtydligas omfattningen av respektive markareal och gör det märkbart att endast fem procent av Sveriges landyta är bebyggd mark.

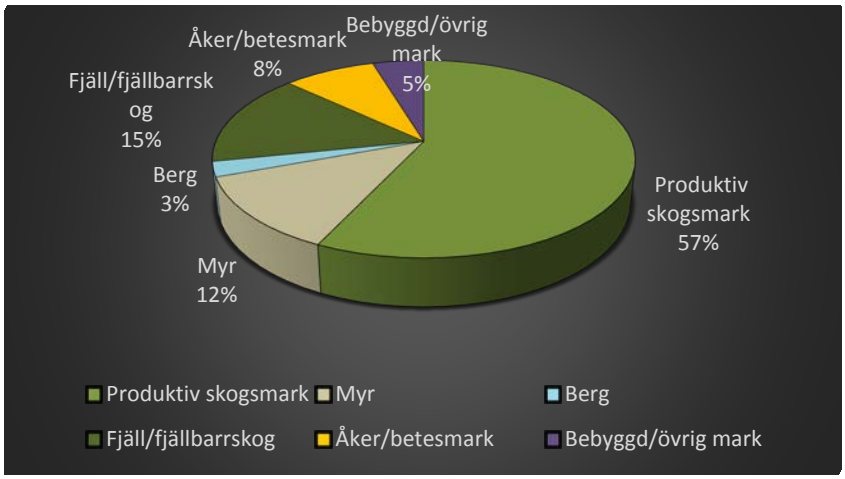

Figur 2.1. *Sveriges landareal i procent. Andelen produktiv skogsmark utgör huvuddelen av ytan och avser produktiv skogsmark som inte är skyddad inom naturreservat, naturskyddsområden eller nationalparker (Skogsstyrelsen, Länk C, 2014; Niklasson & Nilsson, 2014).*

2.1.1. MÅLET MED SKOGSÄGANDET

Att äga och bruka skog innebär nästan alltid förvaltning under ett långt tidsperspektiv. Trots det är målet med ägandet föränderligt och kan variera beroende på hur företaget drivs och på förväntat resultat i bokslutet. Tre fjärdedelar av Mälardalens utbor anser att syftet med deras skogsägande är den ekonomiska avkastningen (Wahlquist, 2009, Länk D). Är skogsägandet den enda inkomstkällan krävs kanske expandering av företaget genom tillköp av mark, skogsbruk på entreprenad eller upplevelseturism som att upplåta mark för vandringsleder, skolklasser (Skogsstyrelsen, 2004), ridning eller jakträtt (LRF Konsult, 2016). För att klara målet med skogsägandet i ett långt perspektiv dokumenteras åtgärder och planering i en skogsbruksplan (LRF-konsult, 2016). Genom den får skogsägaren ökad kännedom om sin skog och skötselråd ges för den närmaste tioårsperioden.

År 1903 stadgades den första skogsvårdslagen med bland annat krav på att anlägga ny skog efter varje avverkning. I varje län inrättades därför Skogsvårdsstyrelsen[1], en myndighet som skulle utöva tillsyn över skogen och ge skogsägarna ökade kunskaper i skogsbruk. Idag har Skogsstyrelsen tagit över dessa uppgifter och ansvarar bland annat för tillsyn enligt Miljöbalken och erbjuder flera skogliga digitala tjänster som beskrivs i avsnitt *2.7.* (Skogsstyrelsen, 2017, Länk B; Svensk Författningssamling, 1998:808, Länk E).

Enligt Skogsstatistisk årsbok (2014) uppgick antalet brukningsenheter ägda av fysiska personer 2012, till 229 802. Av dessa var 25 procent utboägda, 7 procent delvis utboägda och 68 procent närboägda *(figur 2.2.)*. Andelen skogsägare med ofullständiga adressuppgifter har ökat eftersom postadressen inte alltid hänvisar till rätt bosättningskommun och det resulterar i att något fler brukningsenheter klassas som utboägda (Skogsstyrelsen, 2014, Länk C).

[1] Från 2006: *Skogsstyrelsen*. Statlig myndighet som bildades genom sammanslagning av de länsvisa skogsvårdsstyrelserna och Skogsstyrelsen (Skogsstyrelsen, 2017, Länk B).

2.1.2. SKOGENS ÄGARSTRUKTUR

Som det skrevs inledningsvis ingår ägargruppen *utbor* i det samlade begreppet distansskogsägare som även omfattar de skogsägare som är *närbor*. Medan utbon är bosatt i en *annan* kommun än där brukningsenheten är belägen, bor närbon i *samma* kommun som sin brukningsenhet. Ägarförhållandet kan också vara så att brukningsenheten är *delvis utbo-* eller *delvis närboägd*; om minst en person är ägare på distans. Bland närbor finns också benämningen *åbor*, som innebär att skogsägaren är bosatt på sin brukningsenhet.

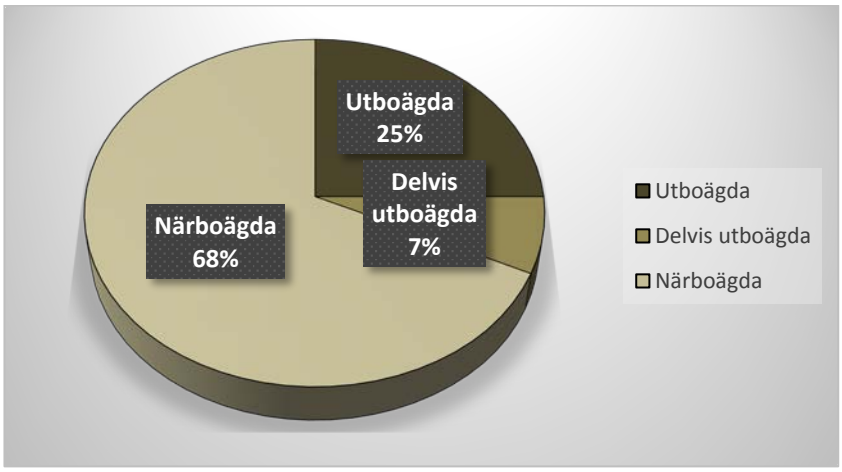

Figur 2.2. *Ägarstrukturen av Sveriges produktiva skogsmark, uppdelad i utbo- och närboägda brukningsenheter. I sektorn närboägda ingår även åboägda brukningsenheter (Skogsstyrelsen, 2014, Länk C).*

I Västra Götalands län ägdes totalt 8 390 brukningsenheter av utbor 2012 *(figur 2.3.)*. Statistik för samtliga län visar att fler män än kvinnor är skogsägare, för Västra Götalands del är antalet 11 629 fler. (Skogsstyrelsen, 2014, Länk C).

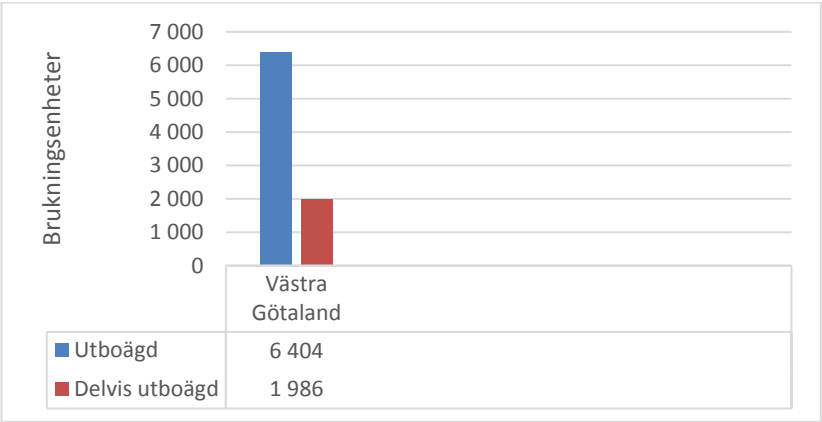

Figur 2.3. *Antalet utboägda/delvis utboägda brukningsenheter skogsmark i Västra Götaland (Skogsstyrelsen, 2014, Länk C).*

2.1.3. URBANISERINGENS UTVECKLING

Urbaniseringen har inneburit en avfolkning av landsbygden och på så sätt bidragit till befolkningstillväxten i städer och större tätorter. Vid en historisk tillbakablick (*figur 2.4.)* beskriver urbaniseringen även hur befolkningens storlek i städerna och på landsbygden förhåller sig till varandra.

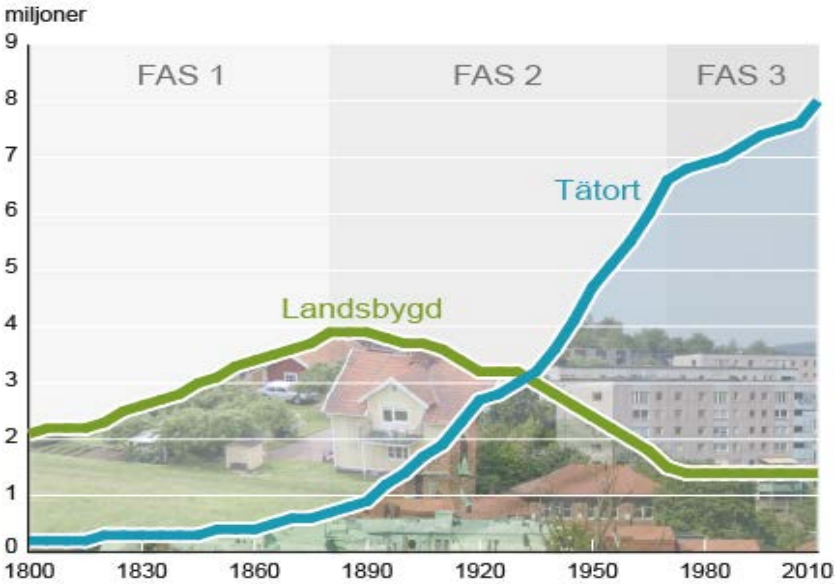

Figur 2.4. *Urbaniseringens tre faser i Sverige från 1800 till nutid (Statistiska Centralbyrån, 2017, Länk F).*

Urbaniseringen kan delas in i tre faser där den första fasen visar den tidiga urbaniseringen som började redan i det förindustriella samhället omkring 1800. Vid den tiden var Sverige ett utpräglat bondesamhälle och omkring 90 procent av landets befolkning bodde på landsbygden. Ungefär 80 städer hade så kallade stadsprivilegier, även om de flesta var små med dagens jämförelse. Bland dessa fanns det 24 städer med mer än 2 000 invånare och endast tre av dem hade över 10 000 invånare.

Den andra fasen i urbaniseringen utgörs av tillväxtfasen. Med industrialiseringen och den utvecklade servicen i samhället ökades inflyttningen till städerna från 15 till 80 procent. Samtidigt utvandrade en stor del av den arbetsföra befolkningen till Nordamerika. Detta gav en tydlig förändring av landsbygdens invånarantal omkring sekelskiftet 1800–1900. I Stockholm bodde vid den tiden omkring 300 000 invånare, en märkbar ökning från 75 000 invånare föregående sekelskifte. Omkring 1930 bodde lika många på landsbygden som i städerna och tidpunkten kallas därför den demografiska brytpunkten. Bostadsbyggandet ökade under mitten av 1960-talet genom dåvarande regerings så kallade miljonprogram och ett flyttningsbidrag infördes som innebar att fler flyttade dit det fanns arbete. Samtidigt pågick omarrondering av lantbruksenheter på landsbygden och Lantbruksnämnden agerade för att slå samman gårdar till större brukningsenheter (Wastenson m.fl., 2011).

I den tredje fasen, stabiliseringsfasen, har ökningen av den urbana befolkningen planat ut. Andelen som bor i tätort har endast ökat från 81 procent 1970 till 85

procent 2010. Det visar att landsbygdens utflyttning i stort sett är avslutad (Statistiska Centralbyrån, 2016, Länk F).

2.1.4. FRAMSKRIVNINGSPROGNOS

Idag anses tillgängligheten vara den största bidragande orsaken till att människor flyttar. Så kallade tillväxtcentra, med kommunikationer, företagsamhet och kulturliv, har stor utvecklingspotential som även gynnar närliggande landsbygd. Begreppet tätortsnära skog omfattar numera både skogsmark som gränsar till och finns inne i tätorten. (Skogsstyrelsen, 2004).

Även om utflyttningen till större tätorter och städer har stabiliserats i nutid skriver Swedbank m.fl. i Skogsbarometern (2016), att 11 procent av skogsägarna i Götaland är bosatta längre bort än 10 mil från sin skogsfastighet. Intresset för att investera i skog är stort, sex av tio skogsägare skulle investera i mer skog om de hade ekonomisk möjlighet. Skogsägandet ses som en långsiktig placering som genererar större värdeökning än traditionella bankkonton och saknar aktieportföljens risker. Den låga marknadsräntan bedöms också vara en bidragande orsak till det positiva intresset till att investera i mer skogsmark (Swedbank m.fl., 2016, Länk G).

Klassificeringen av kommunerna har förändrats och bygger numera på invånarantalet i den största tätorten istället för som tidigare, invånarantalet i *hela* kommunen. Statistiska centralbyråns regionala prognoser, som ligger till grund för Boverkets befolkningsstatistik (2017), visar att folkmängden i glesbygdskommuner kommer successivt att minska *(figur 2.5.)* och befolkningsökningen förväntas fortsätta att fördela sig ojämnt över landet. Allt fler bor i de växande storstadsregionernas pendlingsorter med nära avstånd till kollektivtrafikens anslutningsmöjligheter. Glesbygden och mindre orter med ett längre pendlingsavstånd har länge haft en negativ befolkningsutveckling. Boverkets analys inför 2025 visar att urbaniseringen är en starkt bidragande orsak till att denna utveckling fortsätter (Boverket, 2017, Länk H).

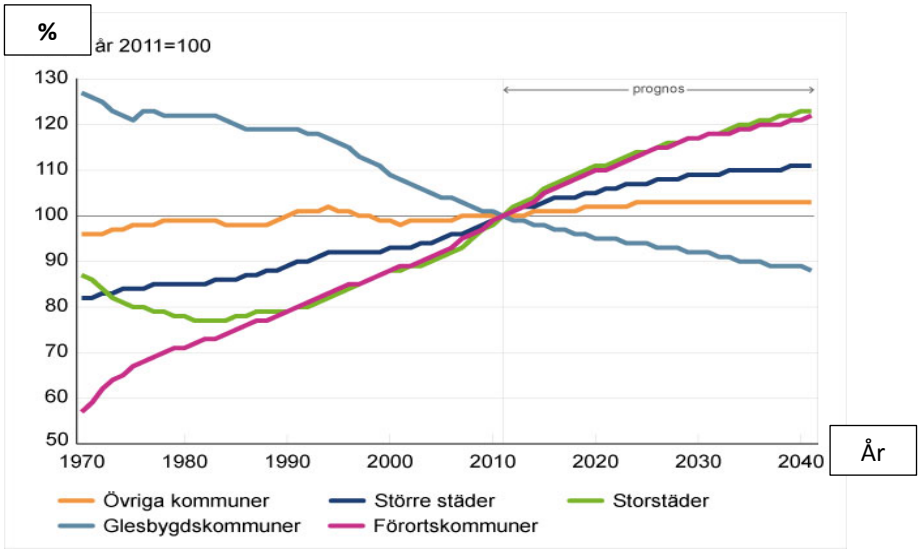

Figur 2.5. *Framskrivningprognos med befolkningsutveckling för Sveriges olika kommuntyper. (Boverket, 2017, Länk H).*

2.2. SÖDRAS VERKSAMHETSOMRÅDE BOHUS-DAL

I Södras verksamhetsområde Bohus-Dal ingår totalt 11 kommuner. I söder ingår delar av de storstadsnära kommunerna Uddevalla och Vänersborg. Enligt Sveriges kommuner och Landsting klassas samtliga av verksamhetsområdets kommun som någon typ av landsbygdskommun eller pendlingskommun *(figur 2.6.)*.

Kommuner	**Typklassning**
Åmål	Landsbygdskommun, ej storstadsnära
Bengtsfors	Landsbygdskommun, ej storstadsnära
Dals-Ed	Landsbygdskommun, ej storstadsnära
Färgelanda	Pendlingskommun, storstadsnära
Mellerud	Pendlingskommun till mindre tätort
Vänersborg	Pendlingskommun, storstadsnära
Uddevalla	Lågpendlingskommun, storstadsnära
Strömstad	Landsbygdskommun med besöksnäring
Munkedal	Pendlingskommun till mindre tätort
Sotenäs	Landsbygdskommun med besöksnäring
Lysekil	Lågpendlingskommun, storstadsnära

Figur 2.6. *Kommuner med typklassning (Sveriges kommuner och Landsting, 2017, Länk I) i Södras verksamhetsområde Bohus-Dal.*

Verksamhetsområdet Bohus-Dal *(figur 2.7.);* Södra, 2017, Länk J) har totalt 1 684 registrerade medlemmar med 1 186 skogsbruksenheter fördelade på 89 956 hektar skogsmark, enligt konfidentiell sammanställning gjord av Södras Medlemsservice, 2016-06-02. Av dessa 1 684 medlemmar är 187 skogsägare utbor. (Södras Medlemsservice, enligt Fredrik Tengberg, e-post 2017-02-16).

De tjänster Södra erbjuder sina medlemmar är skoglig rådgivning med åtgärdsförslag och digitala tjänster, upprättande av skogsbruksplan, skogscertifiering enligt FSC® och/eller PEFC™ för ett hållbart och ansvarsfullt skogsbruk, skogsskötsel genom föryngring, röjning, gallring, avverkning och markberedning. Det finns även helhetslösningar med skogsvårds- och förvaltningsavtal. För beställda tjänster som röjning, gallring och föryngringsavverkning garanteras att de utförs i enlighet med certifieringsstandarderna FSC® och PEFC™ och markskoningsgaranti. I Södras utbildningssatsning *Södraskolan* finns följande kursutbud: Björk, asp och al; Skogsbruksplanens användning; Grundkurs för skogsägare; Digitala verktyg för skogsbruksplanen och Skogsskötsel för ökad lönsamhet. (Södra, 2017, Länk K).

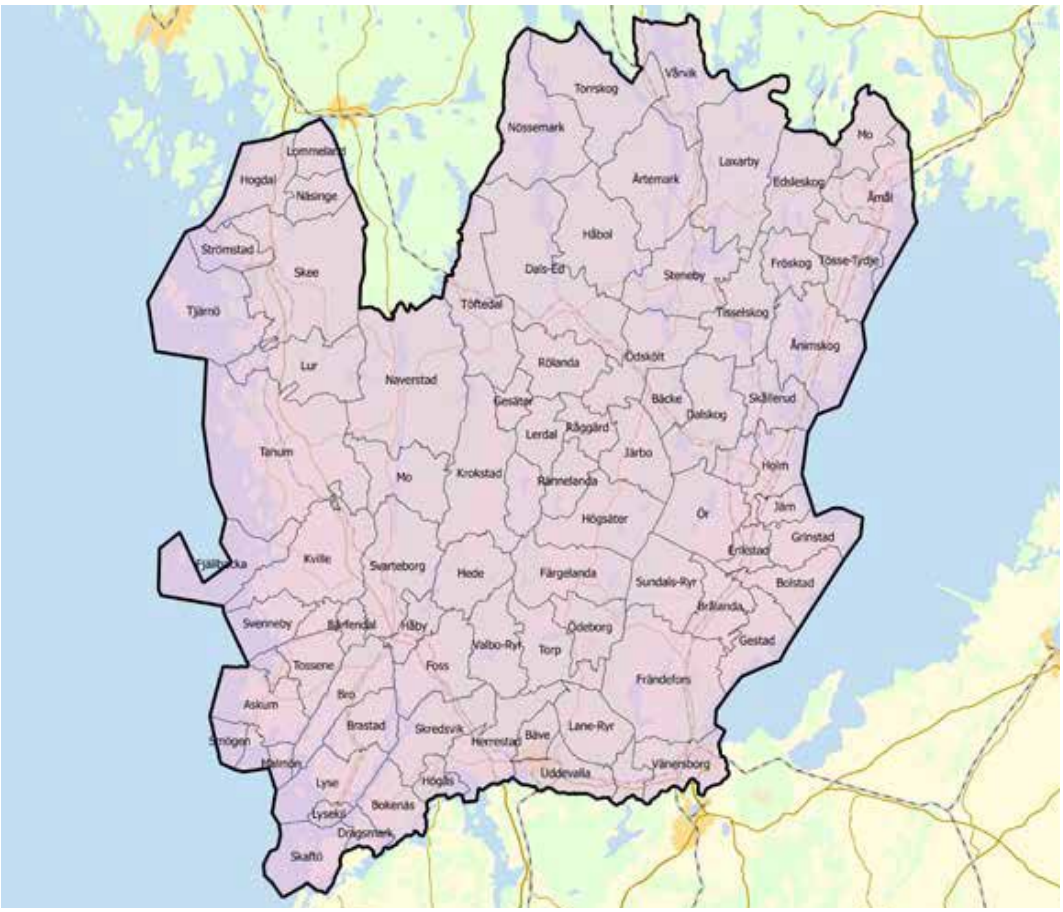

Figur 2.7. *Karta över Södras Verksamhetsområde Bohus-Dal, där 11 kommuner ingår (Södra, 2017, Länk J).*

2.2.1. SÖDRAS DIGITALA TJÄNSTER

En digital tjänst både produceras och konsumeras digitalt, det vill säga elektroniskt via Internet. Den digitala tjänsten kan gälla beställning av en fysisk tjänst, till exempel att göra avverkningsanmälan, men kan också gälla beställning av material som skogsplantor. Genom att fylla i färdiga formulär på internetsidor och skicka digitalt når beställningen mottagaren direkt, utan mellanhänder. Den fulla nyttan med digitala tjänster är att kunden och leverantören inte behöver träffas personligen eller ens via telefonsamtal. I det urbaniserade samhället finns ett flertal digitala tjänster för skogsägaren, där några av dem beskrivs i detta avsnitt.

MIN SKOGSGÅRD

I den digitala tjänsten *Min skogsgård* har tjänster och nyheter samlats som överblickar medlemmarnas skogsfastigheter och affärer med Södra. I tjänsten finns bland annat aktuella prislistor, kartor över skogen, aktuell status för pågående planteringar, röjningar, avverkningar, levererat virke och Södras vinstutdelningar. Här finns också medlemstidningarna Södrakontakt och SBO-nytt (som även utskickas i pappersformat) samt fortlöpande information om aktiviteter och möten inom respektive skogsbruksområde.

SKOGSBRUKSPLAN

Skogsbruksplanen i digital form är ett verktyg som ger en bra överblick och underlättar skogsägande på distans. När planen har gjorts digitalt är den enklare att uppdatera än skogsbruksplanen i pappersform och hålls på så sätt alltid aktuell. Behörighet för att göra ändringar i planen kan beställas digitalt. En skogsbruksplan omfattar uppgifter om fastigheten där skogsmarken delats in i olika avdelningar med skötselförslag för varje avdelning. I skötselförslaget ges planläggarens råd om aktuella åtgärder i prioriteringsföljd och förändringar som virkesuttag vid avverkningar dokumenteras. Den innehåller uppgifter om areal, virkesförråd, trädslagsblandning, ståndortsindex, ålder, fastighetskartor, aktuella sammanställningar och rapporter om totalt virkesförråd, skogens fördelning på ålders- och huggningsklasser med åtgärdsöversikter samt en målklassindelning. Huggningsklasser innebär att de olika avdelningarna får en benämning beroende på nästa lämpliga åtgärd samt skogstillståndet vid inventeringstillfället. Med målklasser får avdelningarna en klassning beroende på syftet med beståndet.

PLANERA OCH FÖLJ SKOGSGÅRDENS UTVECKLING

I denna digitala tjänst redovisas individuella värden av medlemskapets ekonomiska utveckling genom att visa bruttointäkten av levererat virke i diagramformat. Genom att klicka på punkter i linjediagrammet syns årsvärden, belopp och volymer som är inmätt vid industrin. Diagrammet visar en sammanställning av senaste årets vinstdelning och vad medlemmen som delägare har fått ut av Södra utöver värdet av virkesleveranserna. I tjänsten *konton* visas aktuella saldon för inbetalt insatskapital, emitterat insatskapital och medlemskonto. Funktionen *Min karta* visar brukningsenheter i kart- eller flygbildsformat. Här finns mätverktyg, funktion för anmälningar om vindfällen, insektsskador och övriga anteckningar för information till skogsinspektor.

BESTÄLLA TJÄNSTER, RÅDGIVNING OCH SUPPORT

Dessa funktioner ger möjlighet att beställa skogsplantor och se historik över tidigare inlagda ordrar, här visas också en förteckning över vilka skogliga tjänster som kan beställas digitalt. Tjänsterna omfattar skogsbruksplan, plantor- och plantering, dikesrensning, gallring, röjning, markberedning, skogsförvaltning och slutavverkning. Beställda tjänster verkställs först efter att en skogsinspektor kontaktat skogsägaren och gjort en överenskommelse om tjänstens innehåll och utförande. För att nå ut till nya skogsägare finns tjänsten *digital rådgivning*. Den omfattar information och genomgång av skogsbruksplan med målformulering, skogstillståndet, framtida skötselbehov och sammanställning av åtgärdsförslag. Här finns också kontaktuppgifter till den personlige skogsinspektorn i ditt område.

HÄMTA DOKUMENT OCH ANDRA UPPGIFTER

Genom *Mina dokument* ges åtkomst till redovisningar av avverkningsuppdrag, leveransvirke, utdelningsaviseringar, årsbesked och övriga avräkningar i PDF-format för utskrift. Här kan medlemmen också uppdatera sina kontaktuppgifter och lösenord för inloggning (Södra, 2017, Länk K).

2.2.2. SKOGSSTYRELSENS MINA SIDOR

Den digitala tjänsten *Mina sidor* har funnits sedan årsskiftet 2008–2009, den är avgiftsfri och kan användas av alla skogsägare och av delegerad rättighet till utsett ombud. Mina sidor nås via Skogsstyrelsens hemsida (Länk G) där inloggning sker med e-legitimation, mobilt bankID eller lösenord. Tjänsten innehåller all dokumenterad information om skogsfastigheten (brukningsenheten), aktuella kartprogram med uppgifter om skogstillståndet och skogliga grunddata över marken, skogen och gallringsbehov. Innehållet uppdateras automatiskt varje månad, utom under juli, och är ett överskådligt hjälpmedel för att sköta skogen på distans. Med Skogsstyrelsens webbapplikation ges även tillgång till Mina sidor direkt i surfplatta eller smart mobiltelefon. Detta säkrar tillgång
till fastighetsinformation oavsett var du befinner dig och underlättar vid åtgärder och planeringar ute i fält.

DET ÖPPNA KARTPROGRAMMET
Fastighetskartorna i det *öppna kartprogrammet* är hämtade från Lantmäteriet kartdatabas och innehåller en rad funktioner och planeringsverktyg. Lantmäteriet fotograferar Sveriges landområden med en tredjedels yta varje år, det vill säga efter tre år har en total uppdatering av kartorna skett. Kartfunktionerna kan appliceras i olika skikt över grundkartan i form av satellitbilder eller flygfoton och genom att välja visningsskala varierar kartornas detaljeringsgrad. Genom att markera planerade åtgärder direkt i kartbilden är det möjligt att fylla i och skicka in avverkningsanmälan eller ansöka om tillstånd till exempel för markavvattning. I kartprogrammet går det också att skapa svarskort vid förfrågan om återväxtåtgärder som ska besvaras av skogsägaren.

DET GRÖNA KUVERTET
Som skogsägare kan du skapa ett digitalt *grönt kuvert* för varje fastighet. Ägs flera skogsfastigheter av samma person skapas ett sådant grönt kuvert för varje brukningsenhet och avser då skogsägarens totala mark inom samma kommun. Skogsstyrelsen kan även medge att en brukningsenhet utgörs av fastigheter i annan kommun. Det gröna kuvertet innehåller en total sammanställning om skogsfastigheten i PDF-format och uppdateras genom att skogsägaren skapar ett nytt grönt kuvert vid förändringar i skogstillståndet. Det nya gröna kuvertet ersätter då det gamla.

ÖPPNA FÖRSÖKSPORTALEN
I den *öppna försöksportalen* kan skogsägaren dokumentera skötselåtgärder som görs på brukningsenheten i försökssyfte. Genom att utveckla åtgärder som vanligen inte används, kan erfarenheter från egna försök ge andra och bättre resultat än vad forskningen hittills har visat. I försöksportalen kan skogsägare dela med sig av både det som har fungerat bra och sådant som inte blev som det var tänkt. Syftet med den öppna dokumentationen är nytänkande om skogsskötsel och att främja en hög produktion och en bättre skoglig miljö (Skogsstyrelsen, 2017, Länk L).

2.3. BEHOVET AV DIGITALA TJÄNSTER

Cirka 87 procent av alla hushåll och företag i Sverige hade tillgång till bredband om minst 30 Mbit/s, 2015. Cirka 40 procent av de som hade anslutningsmöjligheter hade valt en högre hastighet på 100 Mbit/s i oktober 2015. Enligt Post- och Telestyrelsens bredbandskartläggning 2015, saknade färre än 130 hushåll eller företag tillgång till någon form av bredband på sin fasta adress. När det gäller snabbt bredband är tillgängligheten lägre i mindre orter och i glesbygd. Regeringens ambitioner när det gäller täckning i hela landet är högt ställda och för att arbeta långsiktigt behöver hela landet en aktiv bredbandspolitik. Regeringen antog därför en ny bredbandsstrategi med målformuleringen *"ett helt uppkopplat Sverige 2025"* (Sveriges Regering, 2016, Länk A).

Genom digitalisering av tjänster erbjuder statliga myndigheter, förvaltningar och organisationer möjligheter till effektivisering och rationalisering genom ökad användarnytta. Den privata sektorns medverkan i tjänsternas utveckling handlar om att tillvarata tekniska möjligheter och är en nyckelfaktor för tillväxt och innovation. Detta ställer stora krav på insyn och samverkan i den service och information som ges. I den offentliga sektorn handlar verksamhetsutveckling numera om att använda digitaliseringens möjligheter för att möta utvecklingen i omvärlden. Trots att det idag är mindre än en procent av alla digitalt anslutningsbara objekt aktiverade, kommunicerar allt fler produkter med varandra. Efterfrågan av digitala tjänster och applikationer kommer att fortsätta öka med allt högre hastighet. Nya tjänster, applikationer och terminaler växer fram, utvecklas och kommer att ställa nya krav på framtidens nät och på digitala lösningar. Ett exempel på det är bredband till lyktstolpar eller elskåp. Via trådlösa tekniker möjliggörs en stegrande användning av tjänster och applikationer (Sveriges Riksdag, 2016, Länk M). Samtidigt som teknikerna utvecklas är mobiltäckningen undermålig i många geografiska områden i landet och är på en del platser ett arbetsmiljöproblem. Det får till följd att vissa yrkesgrupper, till exempel skogsarbetare, utsätts för stora säkerhetsrisker (främst vid ensamarbete) med begränsad tillgänglighet till tjänster och samhällsservice som följd. Dessutom medför glesbygdens dåliga mobiltäckning att inte alla arbetar under lika villkor.

Under sin tid som generaldirektör vid Skogsstyrelsen var Monica Stridsman med om en utveckling av den digitala tjänsten Mina sidor. Tidigare upplevdes en krånglig hantering av inkomna pappersdokument, nu kan markägare nå oss direkt och få en bättre service, menar Stridsman i en artikel av Rikard Flyckt på sidan tre i tidningen SkogsEkos bilaga, 2012. "Vi har också sett att kvaliteten på avverkningsanmälningar blir högre när de görs via Mina sidor. Så det här är en win-win situation; vi får bättre underlag för de kontroller vi behöver göra och för markägarna blir det enklare att hantera", säger Stridsman i artikeln.

Skogsägarnas förändrade behov antas öka när generationerna födda under 40- och 50-talet överlåter skogen till barn och barnbarn som kanske aldrig har bott på landsbygden. Dessutom är 38 procent av skogsägarna idag kvinnor och det medför nya tankebanor och värderingar med ägandet. Många skogliga organisationer har hittills inte kunnat förnya sig i takt med skogsägarnas ändrade förutsättningar och behov. De närmaste åren kommer därför skogsägarföreningarna att mötas av stora

utmaningar, skriver Thomas Kronholm i artikeln *Skogsägarföreningar i ett föränderligt samhälle* (2016). Enligt Kronholms studie ser skogsägarföreningarna ökade behov av utbildning, mer stöd och service i deras verksamhetsområden. Fler skogliga tjänster behöver utvecklas, riktade till nya tidens skogsägare med liten kunskap och erfarenhet (Kronholm, 2016, Länk N).

I sitt examensarbete, *Distansskogsägares nöjdhet med Södras tjänsteutbud och kvalitet på tjänster*, skriver Ida Andersson (2015) att 49 procent av deltagarna i studien var intresserade av att Södra skulle börja erbjuda ekonomisk rådgivning som digital tjänst. Drygt en fjärdedel, 28 procent, av respondenterna ville ha rådgivning om generationsväxling och 26 procent ville ha rådgivning om ägarskiften och försäljning av fastigheter. Mer än hälften, 61 procent, önskade arbeta med skogsbruksplanen digitalt och främst gällde det uppdateringar och avverkningsstrategier. Deltagarnas egna kommentarer i öppna frågor gällde skatterådgivning, deklarationshjälp, skogsskötsel och kontinuitetsskogsbruk. Tydligare och mer begriplig information på de digitala sidorna om medlemskonton efterfrågades och vid utbildning och rådgivning betonades den personliga kontakten som viktigast (Andersson, 2015, Länk O).

Även Andreas Axelsson, med examensarbetet *Marknadsundersökning av Södra skogsägarnas medlemmar inom Vimmerby verksamhetsområde* (2013), beskriver det personliga mötet med skogsinspektorn som viktigast, då 70 procent av Södras medlemmar i ålder 40–49 år i Vimmerby vill bli kontaktade personligen. Samma åldersgrupp har inte angett kontakt via mail som alternativ över huvud taget. I Vimmerby angav 24 procent av medlemmarna vad de saknade hos Södra. Önskemål om kontinuitet, personlig kontakt, uppföljning och större förståelse för skogsägaren var några förslag på förbättringar. Det framkom också att långa avstånd kan göra det svårt att träffas personligen. Att inte fler än 36 procent av medlemmarna i Vimmerby använder utbudet på Södras hemsida förklaras genom kommentarer som ”har ingen dator, har inte haft behov, okunnighet vad gäller Internet, tidsbrist och alldeles för mycket information” (Axelsson, 2013, Länk P).

Genom examensarbetet *Distansskogsägarens självbild, värden och behov* belyser Fredrik Hörnsten, med flera, (2015) utbors behov av skogliga tjänster. I studien, som gjorts i samarbete med Norra Skogsägarna, redovisas formulerade mål där skogsägandet innebär förvaltning för kommande generationer, placering och fritidsintressen rankas högst. Drygt hälften av de som deltagit i studien bedömde att de hade tillräckligt skogliga kunskaper för att sköta skogen, men ändå efterfrågades rådgivning. Dessutom prioriterade lika andel deltagare att rådgivning och information kan ske digitalt. Tre fjärdedelar önskade att kontakterna med skogstjänstemän främst skulle ske genom fysiska träffar, som bedömdes som lika viktiga oavsett avstånd, och e-post. På sista plats av alternativen kom kontakt via telefonsamtal (Hörnsten m.fl., 2015, Länk Q).

2.4. SYFTE

Studien har gjorts i syfte att undersöka utbors behov av skogliga tjänster, vilka skogliga digitala tjänster som kan utvecklas mera, vilka krav utbor ställer på skogstjänstemännen och vad tjänstemännen kan göra för att underlätta tillgängligheten vid kontakter med skogsägare som är utbor.

2.5. PROBLEMFORMULERING

Frågeställningarna som ska besvaras i detta examensarbete är kopplade till problemformuleringen om hur dagens skogstjänstemän ska kunna anpassa sig till att möta skogsägarna och deras behov i ett urbaniserade samhälle.

- Vilka utmaningar möter skogstjänstemännen i dagens urbaniserade samhälle?

- På vilket sätt innebär ett urbaniserat skogsägande förändrande krav på skogstjänstemännen och hur kan de kraven tillgodoses?

- Vad anser utbor om användandet av skogliga digitala tjänster som Min skogsgård och liknande?

- I vilken omfattning används digitala tjänster av skogsägarna och vilka tjänster saknas eller skulle kunna utvecklas mera?

3. MATERIAL OCH METODER

I detta avsnitt, *Material och metoder*, beskrivs vad för material som har använts för studien, var undersökningen har gjorts samt när och hur uppgifterna har inhämtats. Här redovisas även hur bearbetningen gjorts som har lett fram till studiens slutliga resultat. I avsnittet beskrivs hur urvalet har selekterats fram och vilka avgränsningar som har gjorts inför datainsamlingen (Höst m.fl., 2011).

3.1. KVANTITATIVA OCH KVALITATIVA STUDIER

Grunden för detta examensarbete har varit den undersökning som gjordes bland utvalda medlemmar och tjänstemän inom Södras verksamhetsområde Bohus-Dal, och omfattar även en intervju med en tjänsteman i Kinna verksamhetsområde, under våren 2017.

Studiens kvantitativa del består av enkätfrågorna som redovisades i *bilaga 2* och besvarade Södramedlemmarnas kön, ålder, antal och kontaktintervall. Den kvalitativa delen av studien skedde genom personliga intervjuer och genom att låta några öppna frågor finnas i enkäten som återfinns i *bilagorna 2* och *4*. Genom kvalitativa studier går det att hitta mönster hos en urvalsgrupp och även få specifika svar på de öppna frågorna som motsvarar en analysenhet (Trost, 2010). Att använda olika grupper som respondenter ger större analys- och tolkningsmöjligheter, enligt Dalen (2015).

Referensmaterialet, som användes i studien, utgjordes av publikationer i form av relevant egen och lånad facklitteratur, internetdokument och tidningsartiklar i ämnet urbanisering, utbor och digitalisering samt av tidigare gjorda examensarbeten. Samtliga sidor i publikationerna *Handledning i rapportskrivning för Skogsmästarprogrammet 2016* (Stenhag m.fl., 2016) och *Examensarbetet – vägen till en examen* (Stenhag & Sundstedt, 2016) användes som stöd under arbetets gång. Under skrivprocessen skedde återkopplingar till handledaren vid Skogsmästarskolan vid behov.

3.2. ENKÄT OCH INTERVJU

Enkäten omfattade 12 frågor och strukturerades med studiens frågeställningar som grund. Tidigare gjorda studier har visat att allt för många frågor kan göra tidsåtgången onödigt lång och respondenten motvillig att delta (Kylén, 1994), eller också upplevas som uttröttande av respondenten och därför leda till försämrad svarskvalitet (Ejlertsson, 2014). För att kunna konstruera enkäten på ett överskådligt sätt användes en mall i det fria internetverktyget *Google Formulär*. Mallen underlättade datainsamlingen genom att inkommande data registrerades automatiskt i svarsfunktionen. Efter att ha skrivit följebreven med dataprogrammet Microsoft Word 2016, administrerades enkäten till urvalsgruppen via e-post. Det var det mest tidsbesparande och kostnadseffektiva alternativet som även gjorde det möjligt att snabbt kunna skicka ut påminnelser om att delta i studien.

Bearbetning av insamlade nominaldata (Kylén, 1994) och den slutliga rapportskrivningen gjordes med dataprogrammet Microsoft Excel 2016 för tabeller och diagram, samt med Microsoft Word 2016 för löpande text.

Enkäten bestod inledningsvis av två bakgrundsfrågor om kön och ålder. Övriga frågor, utom en, var flervalsfrågor där respondenten informerades när flera svarsalternativ var möjliga och fem av frågorna hade även svarsalternativen uppställda i rangordning för att göra det enklare att delta. Obligatoriska svar krävdes på tre fjärdedelar av frågorna med tanke på att få så hög svarsfrekvens som möjligt per fråga. För att inte riskera att medverkan i studien avbröts (Trost & Hultåker, 2016) genom att göra enkäten allt för tvingande och ge en negativ inställning till avsändaren, konstruerades fyra frågor med frivilliga svar. Dessa frågor lades in från mitten av enkäten för att respondenterna då redan besvarat hälften av frågorna och antogs fortsätta självmant. I slutet av enkäten ställdes en öppen fråga för att ge deltagarna möjlighet att fritt uttrycka sig utan givna svarsalternativ. Att gå utanför den givna mallen kan höja individens inre motivation och öka svarsdeltagandet i enkäten (Ejlertsson, 2014).

Efter att ha inhämtat e-postadresser från Södras medlemsregister för Bohus-Dals verksamhetsområde, via den externe handledaren, gjordes urvalen genom filtrering i Microsoft Excel 2016. Det färdigställda utskicket gjordes med e-post i programmet Outlook till de 149 medlemmar som ingick i urvalsgruppen för studien och bestod av ett följebrev, i *bilaga 1*, med internetlänk till enkäten. Brevet var skrivet i informationssyfte med en presentation av avsändaren, en information av studiens innehåll och syfte, och med en upplysning om att deltagandet var frivilligt (Trost & Hultåker, 2016). Det fanns också en tanke på att försöka skapa en känsla av tillit mellan respondenten och avsändaren (Ejlertsson, 2014). Med hänsyn till etiska aspekter och konfidentiell hantering av medlemsuppgifter, användes funktionen ”hemlig kopia” i e-postprogrammet Microsoft Outlook som innebar att ingen av deltagarna kunde se varandras e-postadresser.

För att få högsta möjliga antal deltagare och inkomna svar gjordes en motivationshöjande åtgärd genom att respondenterna erbjöds att delta i en utlottning av ett litet pris. Deltagarna kunde helt frivilligt skriva sina e-postadresser på en angiven rad i enkäten och blev samtidigt kvalificerade att vara med i utlottningen. Vinstchansen var tänkt som en belöning för utförd insats och för att även de utan inre motivation skulle delta i enkäten genom att visa sympati för avsändaren (Ejlertsson, 2014). I såväl följebrevet som enkäten upplystes om att deltagandet i utlottningen var helt frivilligt. Begärd responstid var fyra veckor och när halva tiden gått gjordes ett påminnelseutskick med samma innehåll.

Enkätundersökningens svar redovisades med relativa tal i cirkel- och stapeldiagram i *avsnitt 4.1.* Beräkningarna av relativa tal i figurerna baserades på antalet respondenter i urvalsgruppen (Trost & Hultåker, 2016) och avvikande svarsfrekvens har redovisats vid respektive enkätfråga. Aritmetiskt medelvärde beräknades i enkätfrågorna nummer två, fem och åtta genom att multiplicera medelvärdet av varje svarsintervall med svarsfrekvensen i procent för att sedan dividera den slutliga summan med 100.

Intervjufrågorna i *bilaga 4* utarbetades med hjälp av trattekniken. Den innebär ett successivt avsmalnande och begränsning av ämnesområdet som underlättar vid frågekonstruktionen (Kvale & Brinkmann, 2009). Intervju gjordes med en skogstjänsteman via e-post, 2017-02-08, och ytterligare en skogstjänsteman intervjuades vid personlig kontakt, 2017-03-08. För övrigt användes samma metod som för utskicket till skogsägarna, där ett följebrev i *bilaga 3* skickades ut till skogstjänstemännen med bifogade frågor. Genom strukturering av frågorna avgränsades ämnesområdet och standardiserade frågor ställdes till skogstjänstemännen i given ordning. Avsaknaden av variation gav undersökningen en hög reliabilitet då alla deltagare fick samma förutsättningar, något som Trost (2010) beskrev som vanligt förekommande vid kvantitativa studier. Responstiden fyra veckor begärdes även vid den skriftliga intervjun. De intervjuade skogstjänstemännens svar sammanställdes manuellt med löpande text i *avsnitt 4.2*.

I avsnittet *Diskussion*, där genomförd litteraturstudie ligger som grund, jämfördes resultaten med tidigare gjorda examensarbeten och undersökningar inom ämnesområdena urbanisering, utbor och skogliga tjänster. Efter responstidens slutdatum valdes tre pristagare genom en formel i Microsoft Excel 2016 som slumpade fram valt antal bland deltagarna.

3.3. URVAL OCH AVGRÄNSNINGAR

Ett klusterurval (Trost & Hultåker, 2016) inför enkätstudien gjordes genom att filtrera de medlemmar i Bohus-Dals verksamhetsområde som hade registrerade e-postadresser i Södras medlemsregister vid tiden för studien. Dessa antogs vara en representativ urvalsgrupp genom att ha kännedom om digitala tjänster i tillräcklig omfattning för att även ge egna synpunkter om dessa tjänster i fråga 12 i *bilaga 2*. Urvalet gjordes för att deltagarna skulle kunna besvara frågorna utan att irrelevant täckning skulle uppstå. Det mindre urvalet med en hög svarsfrekvens inom målgruppen ger en säkrare studie än en större urvalsgrupp med lägre deltagande (Berntson m.fl., 2016). Vid en ytterligare filtrering sorterades de medlemmar fram som var bosatta utanför Södras verksamhetsområde Bohus-Dal, men som ägde skogsfastighet *inom* verksamhetsområdet. På så sätt minimerades risken att få deltagare som var närbor och inte utbor. Dessutom ökades objektiviteten då personerna i urvalsgruppen hade ett längre geografiskt avstånd till ”sin” skogstjänsteman. Utlandsbosatta medlemmar valdes bort för att undvika eventuella kommunikationsproblem. Den slutliga urvalsgruppen bestod av 98 män och 51 kvinnor.

Inför intervjuerna av skogstjänstemännen gjordes urval inom Södras verksamhetsområde Bohus-Dal, till en skogstjänsteman med flera års arbetslivserfarenhet i branschen och en skogstjänsteman i Kinna verksamhetsområde. Urvalet gjordes med tanke på att få utförligare svar i de öppna frågorna med ett längre tidsperspektiv och eventuella geografiska skillnader som grund.

Studien avgränsades till att omfatta medlemmar i endast en skogsägareförening och ytterligare avgränsning gjordes till medlemmar i ett verksamhetsområde. Att endast medlemmarnas åsikter i ett av Södras verksamhetsområden i glesbygd undersöktes antogs vara tillräckligt omfattande för att få en mätbar datamängd att bygga studiens resultat på. De långa avstånden mellan större tätorter och glesbygd i det aktuella verksamhetsområdet motiverar undersökningens relevans utifrån studiens problemformulering.

4. RESULTAT

Avsnittet *Resultat* innehåller insamlade empiriska data från studiens enkätutskick till skogsägare i urvalsgruppen. Det innehåller även data från intervjuerna med utvalda skogstjänstemän. Sammanställningen från de båda urvalsgruppernas svar utgör underlaget för analyserna i rapporten, enligt Dalen (2015), och besvarar både studiens syfte och frågeställningar.

4.1. ENKÄTSVAR

Av de 149 utskickade webbenkäterna besvarades 75 stycken. Detta gav ett deltagande i studien med 50 procent av skogsägarna i urvalsgruppen.
Internt och externt bortfall i studien redovisas i *avsnitt 4.5*.

1. Är du

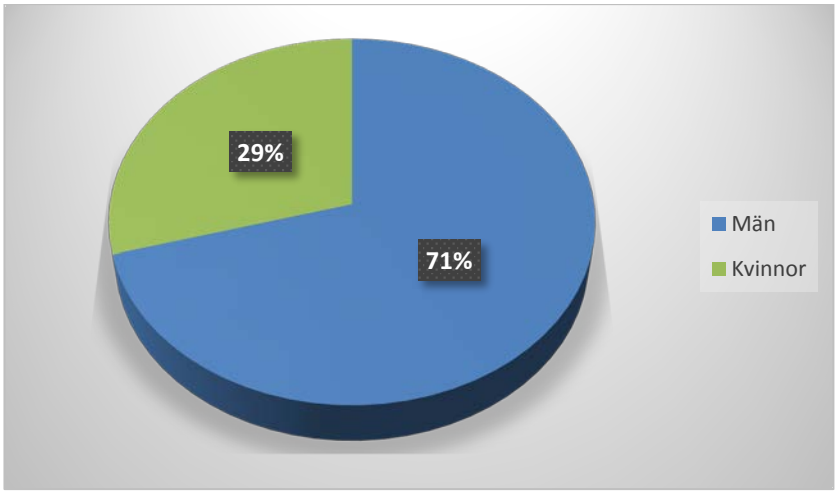

Figur 4.1. *Andelen män/kvinnor som deltog i enkätundersökningen, (n=75).*

Diagrammet i *figur 4.1.* visar de 75 respondenternas könsfördelning med 71 procent (n=53) män och 29 procent (n=22) kvinnor som deltog i studien.

2. Din ålder

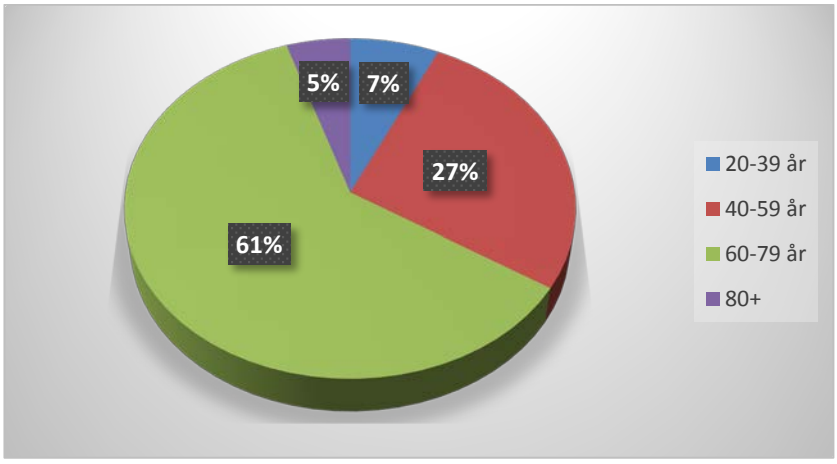

Figur 4.2. *Respondenternas åldersfördelning, (n=75).*

Den största sektorn i *figur 4.2.* utgörs av åldersgruppen 60–79 år, med 61 procent (n=46) av respondenterna. I åldersgruppen 80+ återfanns fem procent (n=4) och i stort sett lika mängd 20–39-åringar med sju procent (n=5). Gruppen 40–59-åringar som svarade var 27 procent (n=20). Beräknat aritmetiskt medelvärde för respondenternas genomsnittsålder var 62 år.

3. Vilken är din målsättning med att äga skog? (Flervalsfråga)

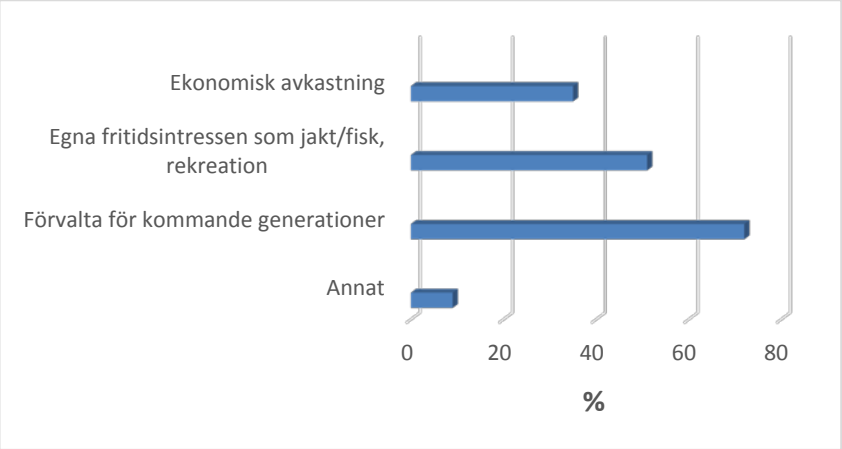

Figur 4.3. *Målsättningen med skogsägandet bland utbor, (n=75).*

Målsättningen med skogsägandet illustreras i *figur 4.3.* I flervalsfrågan uppgav 72 procent (n=54) av de 75 deltagarna i studien att det huvudsakliga målet var förvaltning för kommande generationer. Egna fritidsintressen som jakt/fiske och rekreation kom på andra plats med 51 procent (n=38). Därefter ekonomisk avkastning på tredje plats med 47 procent (n=35) och slutligen 10 procent (n=7) av respondenterna som hade annan målsättning med skogen än de utsatta svarsalternativen.

4. Hur stor kännedom har du om din skog?

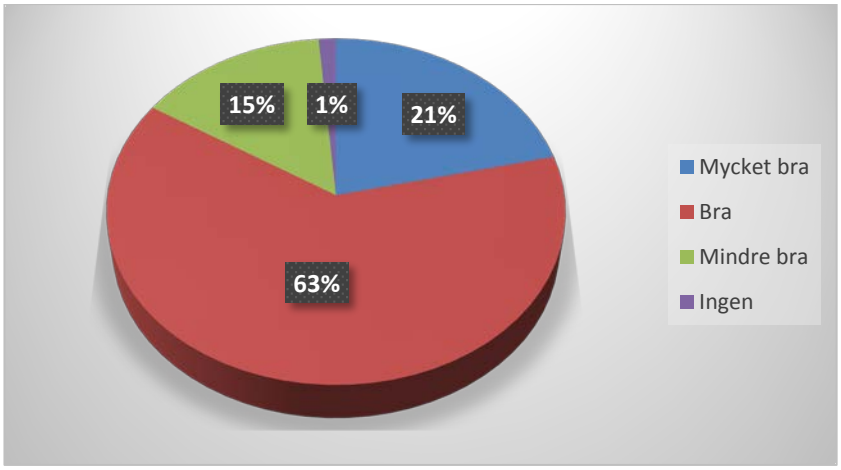

Figur 4.4. *Deltagarnas kännedom om sin skog, (n=75).*

Av de totala 75 deltagarna i studien var det drygt en procent (n=1) som svarade att det inte fanns någon kunskap om den ägda skogen. Andelen som ansåg sig ha bra kunskap om sin skog var 63 procent (n=47) och 21 procent (n=16) hade mycket bra

kunskap om skogen. Den gröna sektorn i *figur 4.4.* visar att 15 procent av respondenterna (n=11) svarade att de har mindre bra kunskap om sin skog.

5. Hur ofta har du kontakt med en skogstjänsteman?

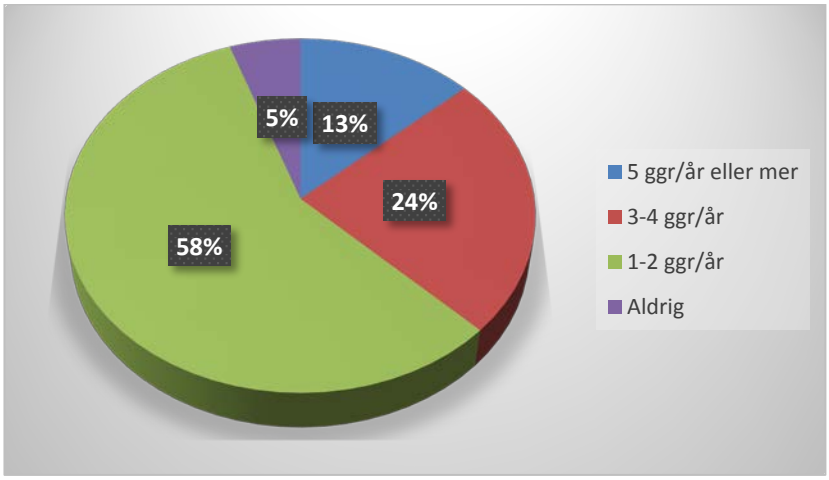

Figur 4.5. *Frekvensen av utbors kontakt med skogstjänsteman, (n=75).*

Den vanligaste frekvensen för utbors kontakt med skogstjänsteman var en till två gånger per år och finns i sektorn 60 procent (n=43) i *figur 4.5.* Färre än hälften av deltagarna, 24 procent (n=18), hade kontakt med skogstjänsteman tre till fyra gånger per år. De som hade kontakt fem gånger per år eller mer var 13 procent (n=10). I gruppen som aldrig haft kontakt återfanns ungefär lika antal med fem procent (n=4). Beräknat aritmetiskt medelvärde för frekvensen av respondenternas kontakt med skogstjänsteman var 2,5 gånger per år.

6. Hur nöjd är du med uppföljning och återkoppling av åtgärder i din skog?

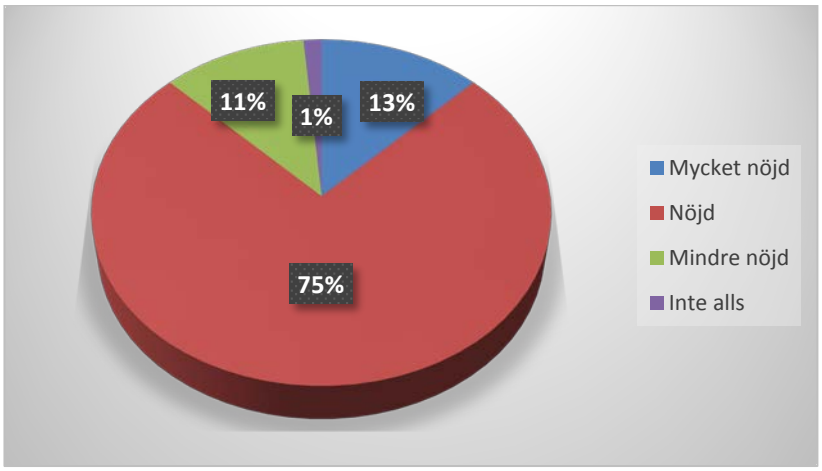

Figur 4.6. *Utbors nöjdhet med uppföljning och återkoppling av skogliga åtgärder, (n= 72).*

På fråga sex svarade 72 av 75 deltagare, svaret var inte obligatoriskt. Den största gruppen bland deltagarna utgjordes av de 75 procent (n=54) i *figur 4.6.* som ansåg sig vara nöjda med uppföljning och återkoppling av de åtgärder som utförts i den egna skogen. Den blå sektorn visar 13 procent (n=9) som ansåg sig vara mycket nöjda med uppföljning och återkoppling av skogliga åtgärder. Den mindre nöjda

andelen var 11 procent (n=8) och andelen som inte alls var nöjda var drygt en procent (n=1).

7. Vad föredrar du vid kontakt med skogstjänsteman? (Flervalsfråga)

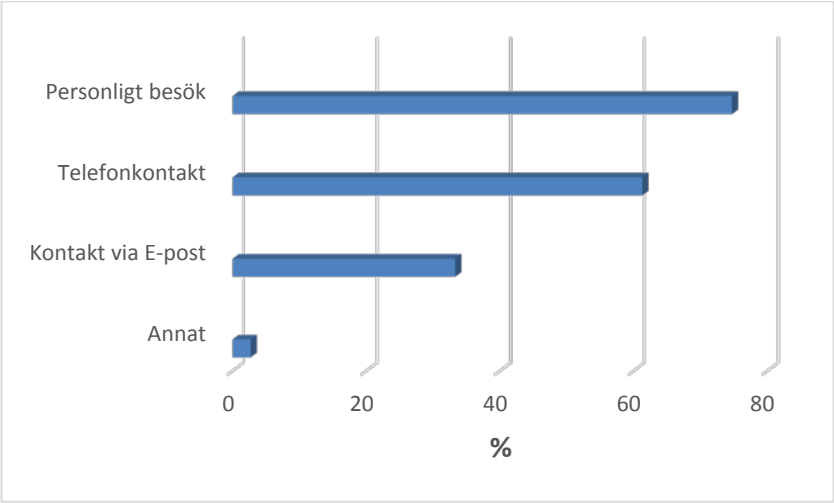

Figur 4.7. *Prioriterad kontakt med skogstjänsteman, (n=75).*

I flervalsfrågan om vilken typ av kontakt med skogstjänsteman som önskades valdes det personliga besöket hos tre fjärdedelar (n=56) av utbor i studien. Som andra val gjordes kontakt via telefon med 61 procent (n=46) och på tredje plats i figur *4.7.* kom kontakt via e-post med 33 procent (n=25) av svaren. Annan kontaktväg föredrogs av knappt tre procent (n=2).

8. Hur ofta använder du skogliga digitala tjänster via internet, t.ex. Södra Skogsägarnas Mina sidor, Skogsstyrelsens Mina sidor?

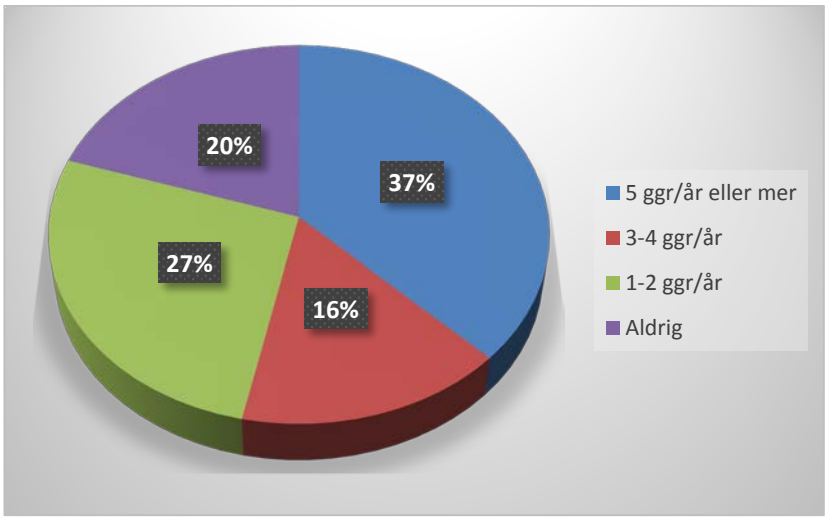

Figur 4.8. *Användningen av skogliga digitala tjänster, (n=75).*

Av respondenterna var det 20 procent (n=15) som aldrig använde skogliga digitala tjänster. Den blå sektorn i *figur 4.8.* visar de 37 procenten (n=28) som svarade att de använde dessa tjänster fem gånger per år eller mer. På andra plats kommer 27 procent (n=20) som använde tjänsterna upp till två gånger per år. I den minsta gruppen återfanns de 16 procenten (n=12) som nyttjade skogliga digitala tjänster tre

till fyra gånger per år. Beräknat aritmetiskt medelvärde för frekvensen av respondenternas användning av skogliga digitala tjänster var 3 gånger per år.

9. Vilken är den främsta anledningen till att du använder dessa tjänster? (Flervalsfråga)

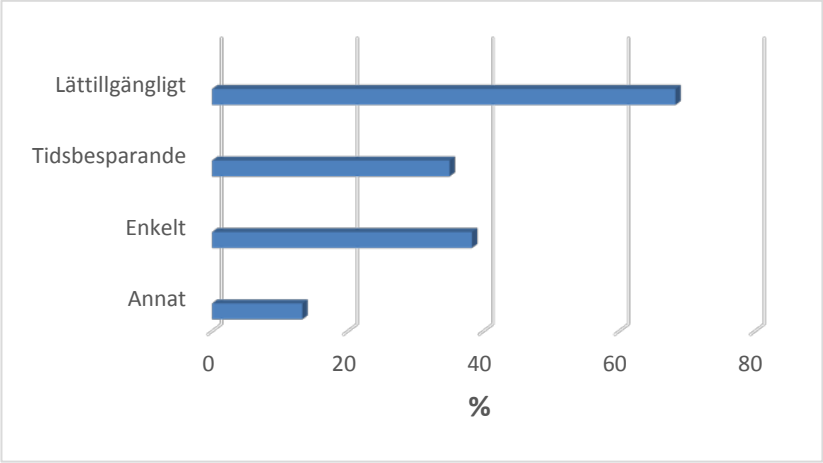

Figur 4.9. *Anledningen till användningen av skogliga digitala tjänster, (n=60).*

Bland de 75 som valde att delta i studien var det 60 skogsägare som svarade på flervalsfrågan om anledningen till att de använde skogliga digitala tjänster. Staplarna i *figur 4.9.* redovisar att de flesta av respondenterna, 68 procent (n=41) använde tjänsterna för att det var lättillgängligt, 38 procent (n=23) för att de ansåg det enkelt och 35 procent (n=21) av tidsbesparande orsaker. Alternativet *annat,* som en av anledningarna till användningen, svarade 13 procent (n=8) av deltagarna i studien.

10. Skulle du vilja ha utbildning i hur skogliga digitala tjänster används och i så fall på vilket sätt? (Flervalsfråga)

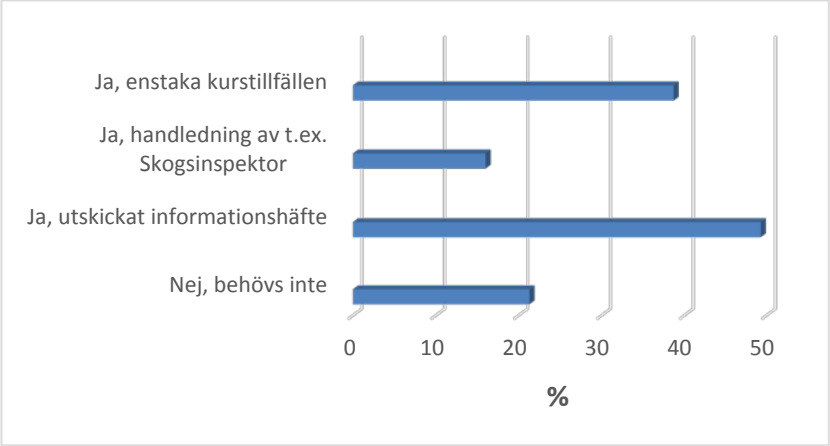

Figur 4.10. *Utbors önskemål om utbildning i skogliga digitala tjänster, (n=75).*

Utbors önskemål om utbildning i skogliga digitala tjänster, redovisas i *figur 4.10.* Ungefär hälften, 49 procent (n=37), av de 75 respondenterna svarade att de skulle vilja ha utskickat informationshäfte. Alternativet enstaka kurstillfällen valdes av 39 procent (n=29) och 21 procent ansåg att utbildning inte behövdes. Handledning i

skogliga digitala tjänster av till exempel Skogsinspektor önskades av 16 procent (n=12) bland svaren i flervalsfrågan.

11. Vilka digitala tjänster tycker du saknas idag eller kan utvecklas mera för att underlätta ditt skogsägande? (Öppen fråga)

På den öppna frågan om vilka digitala tjänster som saknades eller skulle kunna utvecklas, har 27 procent (n=20) av de 75 deltagarna i studien svarat. Svaren har sammanställts i punktform.

Skogliga digitala tjänster som saknas:

- Bokning av möten.
- Bekräftelse på gjorda beställningar av tjänster/material.
- Kvalitetsuppföljning av uppdraget (kundenkät) för att möjliggöra verksamhetsutveckling (hos skogsägarna).
- Se full dokumentation som kontrakt, hyggesanmälan och mätsedlar.
- Tillgång till entreprenörernas traktdirektiv.
- Kostnadsuppföljning avverkningsuppdrag samt avverkningsnetto
- med jämförelsetal avverkningskostnader, vrakandelar respektive uppdrag och jämförelsetal.
- Nettointäktsutveckling med jämförelsetal (bästa och sämsta kvartil, snitt).
- Att kunna beställa skogsvårdstjänster genom att markera aktuellt område för åtgärden direkt på kartbilden.
- Tidsplan för kontrakterade uppdrag med valda maskiner.

Skogliga digitala tjänster som kan utvecklas:

- Södras kartfunktioner.
- GIS-verktyg med fler funktioner.
- GIS-verktyg med större noggrannhet vad gäller fastighetsgränser.
- Tätare intervall mellan flygfotograferingar.
- Tätare intervall mellan uppdatering av skogskartor.
- Bättre pedagogik med enklare förklaringar på Södras hemsida.

Tjänster som Södra redan erbjuder men som efterfrågades:

- Karta och skogsbruksplan i applikationer och på webben.
- Utbildning i digital skogsbruksplan.
- Markerings- och anteckningsfunktion direkt i kartbilden.
- Rit- och anteckningsfunktioner i digital skogsbruksplan.
- Beställa plantor till ett visst datum.

Övriga och unika kommentarer:

- Gillar kartfunktionen skarpt.
- Väldigt olika mellan olika skogsbolag.
- Digitala verktyg ska vara självinstruerande, annars är de felaktigt utformade. Till exempel är Södras kartfunktion bristfällig i detta avseende.
- Risker med skogsägande.

12. Hur tror du att skogsägandet kommer se ut om 30–40 år?

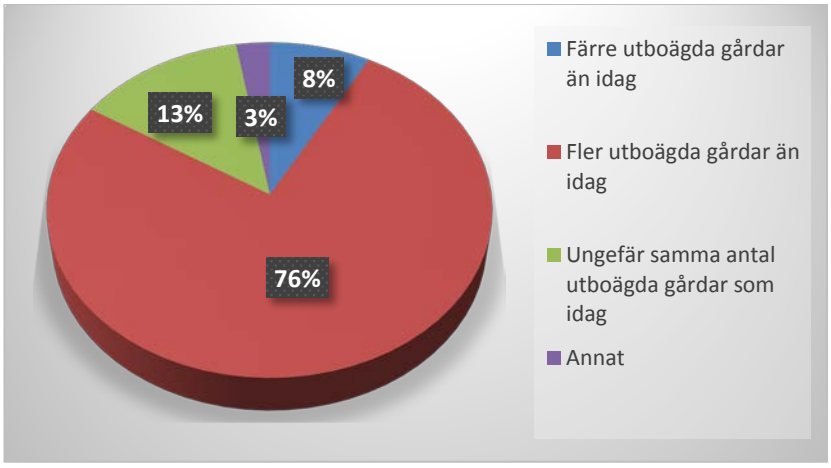

Figur 4.11. *Utbors prognos av framtida skogsägarstruktur, (n=75).*

Den markant största sektorn i *figur 4.11.* utgörs av de 76 procent av respondenterna (n=57) som trodde att det kommer att finnas fler utboägda skogar i framtiden än idag. Det var åtta procent (n=6) av de 75 respondenterna som ansåg att prognosen är färre utboägda skogsgårdar än i dag. Ungefär 13 procent (n=10) av respondenterna svarade att det kommer att finnas samma antal utbor som i dag. Svarsalternativet *annat* uppgavs av knappt tre procent (n=2).

4.2. INTERVJUSVAR

I urvalsgruppen ingick två manliga skogstjänstemän med en lång tids erfarenhet av yrket. Ove Nilsson (skriftlig källa, 2017-02-08), skogsinspektor i Kinna, hade arbetat i 10 år i yrket och Bengt Svan (muntlig källa, 2017-03-08), skogsvårdsledare och inspektor i Bäckefors, hade 30 års yrkeserfarenhet. Båda var vid intervjutillfällena anställda hos Södra, i verksamhetsområdena Bohus-Dal och Kinna.

När Bengt Svan (muntlig källa, 2017-03-08) började att arbeta i branschen var de flesta skogsägare självverksamma. Även Ove Nilsson (skriftlig källa, 2017-02-08) beskrev jord- och skogsbruket förr som mer traditionellt. Bengt Svan (muntlig källa, 2017-03-08) fortsatte med att berätta att förr var skogsägarens inkomster det som gården gav. Skogsägarna högg sitt eget leveransvirke istället för att entreprenörer anlitades. Dagens skogsägare beskrev Svan (muntlig källa, 2017-03-08) som förvärvsarbetande utanför gården och inte längre beroende av sin skog på samma sätt. Ove Nilsson (skriftlig källa, 2017-02-08) skrev att nutidsmänniskor lägger mer fokus på helheten och på skogens gröna värden.

Kontakten med skogsägaren, som utbo, upprätthålls på flera sätt. Främst sker det genom telefon och brev, men också genom att försöka boka in personliga möten, sa Bengt Svan (muntlig källa 2017-03-08). Ove Nilsson (skriftlig källa, 2017-02-08) använde även e-post och sms för att kommunicera med utbor. De båda skogsinspektorerna upplevde inga svårigheter att komma i kontakt med utbor. När det gällde åtgärdsbehov lämnades information ofta med e-post. Som skogsinspektorer blev de bra bemötta av utbor. Bengt Svan (muntlig källa,

2017-03 08) kommenterade att ibland var det många frågor som inspektorn förväntades svara på, till exempel kostnadsfrågor.

Utbors skogliga kunskaper ansågs väldigt varierade av de utfrågade skogsinspektorerna. Ove Nilsson (skriftlig källa, 2017-02-08), upplevde att utbor hade ganska bra kunskaper om skogens kostnader. Bengt Svan (muntlig källa 2017-03-08) däremot ansåg att utbor oftast inte har några kunskaper om intäkter och utgifter i samband med skogliga åtgärder. Samtidigt fanns också de skogsägare som efterfrågade kalkyler. ”Oftast är det inspektorn som tar kontakt och ger förslag på åtgärder och då märks ändå att intresse finns”, sa Bengt Svan (muntlig källa 2017-03-08). Det ökade behovet av rådgivning och det faktum att många skogsägare idag inte har så stor kunskap om skogen, ställer ökade krav på skogstjänstemännen. Eftersom det finns Södramedlemmar som nästan aldrig har möjlighet att besöka sin skogsfastighet, läggs hela ansvaret istället på deras skogsinspektor.

Skogliga digitala tjänster nyttjades inte av många skogsägare i verksamhetsområdena Bohus-Dal och Kinna. Det gavs heller ingen information eller utbildning i användandet, även om Ove Nilsson (skriftlig källa, 2017-02-08) skrev att i Kinna verksamhetsområde fanns det goda möjligheter till det. ”Först och främst viljan att prova nytt” skrev (Ove Nilsson, skriftlig källa, 2017-02-08) som en viktig del för att digitala tjänster skulle börja att användas. Utbildningsträffar och personlig handledning vare sig erbjöds i Bohus-Dals eller i Kinnas verksamhetsområden, men webbutbildning i till exempel digital skogsbruksplan och plantbeställningar skulle underlätta samarbetet med utbor. Något som framkom i intervjun med Bengt Svan (muntlig källa, 2017-03-08) som avslutade med att säga att det fanns de skogsägare som hade full kontroll på vad som kunde göras med skogen digitalt.

4.3. EXTERNT OCH INTERNT BORTFALL

Urvalsgruppen för enkätutskicket bestod av 149 skogsägare. Av dem har 75 personer deltagit i studien genom att helt eller delvis svara på enkäten. Detta ger ett *externt bortfall* på 50 procent och innebär att hälften av de skogsägare som ingick i urvalsgruppen valt att inte delta i enkätundersökningen (Berntson m.fl., 2016; Höst m.fl., 2011). Enstaka *externt bortfall* beror även på naturliga orsaker som dödsfall och i de enskilda fallen har anhöriga meddelat varför ingen har besvarat enkäten. *Externt bortfall* kan också ha berott på att urvalet gjordes för att undvika att få med också de skogsägare som var *närbor* i studien. Vid filtreringen kan enstaka *utbor* därför ha missats i tron om att de var *närbor*.

Södras medlemsregister visade sig innehålla en stor del ofullständiga kontaktuppgifter med inaktuella e-postadresser. Undersökningen baserades enbart på kända e-postadresser som innebar att blev det ett visst *internt bortfall* när enkätutskicket gjordes. Även avsaknad av svar på frågorna nummer sex, nio och elva gav ett visst *internt bortfall* som redovisas med absoluta tal i *figur 4.12*. Dessa tre frågor saknade markering med asterisk för *obligatoriska svar*. Även fråga nummer åtta saknade markeringen *obligatoriska svar*, men där var svarsfrekvensen 100 procent.

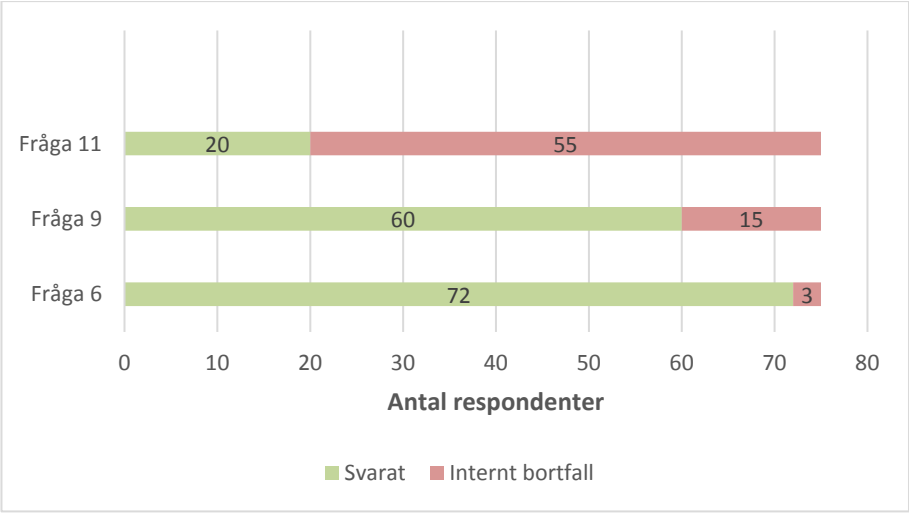

Figur 4.12. *Internt bortfall i tre av de 12 enkätfrågorna.*

Det kan också antas att ett visst externt bortfall har uppstått när enkätutskicket inte alltid hamnat i mottagarens Inkorg utan har sorterats som skräppost av mottagarens e-postprogram. Flera av urvalsgruppens inkorgar kan också ha varit överfulla och därför inte kunnat ta emot fler meddelanden. Jämfört med att använda sig av postala utskick, som alltid ska nå mottagaren, är e-post därför att anse som en mindre tillförlitlig utskicksmetod.

4.4. KÄLLKRITISK GRANSKNING

De källor som har använts i rapporten återfinns i sin helhet som referenslistor i *avsnitten 7.1. och 7.2.* Sekundära och tryckta kommersiella källor har undvikits.

I *avsnitt 2.3.* refereras till Post- och Telestyrelsens bredbandskartläggning i *ett helt uppkopplat Sverige 2025* (Sveriges Regering, 2016, Länk A), som skriver att antalet hushåll utan någon form av bredband är mindre än 130 stycken. Den siffran bör tolkas kritiskt då det borde vara betydligt fler än 130 hushåll i Sverige som helt saknar datorer och också bredband. Det framgår inte av Post- och Telestyrelsens kartläggning (Sveriges Regering, 2016, Länk A) om det är själva bredbandstäckningen som texten avser saknas eller om det är hushållens tillgång till bredbandsutrustning som är obefintlig.

En brist i en referens upptäcktes i *figur 2.5.* (Boverket, 2017, Länk H). I denna figur beskrivs flera framskrivningsprognoser, men inte prognosen för pendlingskommunerna som behandlats i texten i *avsnitt 2.1.4.* Pendlingskommun är en relativt ny benämning av kommuntyp och kan därför antas bli placerad i fraktionen glesbygdskommuner eller i övriga kommuner i *figur 2.5.*

I Skogsstatistisk årsbok (2014) finns en viss felredovisning av antalet brukningsenheter som ägs av utbor respektive närbor. Ägarkategoriernas ofullständiga adressuppgifter har medfört att fler brukningsenheter har klassats som utboägda i Skogsstyrelsens statistikuppgifter (Skogsstyrelsen, 2014, Länk C).

5. DISKUSSION

I detta avsnitt jämförs och diskuteras fakta från genomförd litteraturstudie och tidigare gjorda examensarbeten med insamlade data och empiri. Med hälften av skogsägarna i urvalsgruppen som respondenter blev det ett oväntat stort antal deltagare i enkätundersökningen. Den stora mängden svar ger en god reliabilitet och deltagarna i enkätundersökningen har därför utgjort det totala underlaget i studien utan användandet av imputation.

5.1. DELTAGARNAS MOTIVATION

Egen erfarenhet säger att det oftast är kvinnor som vill svara på webbenkäter, men här visade även männen intresse med övervägande majoritet. Det kan antingen bero på att det finns flest män som är registrerade med e-postadresser i Södras medlemsregister eller att familjen läser e-posten gemensamt så att kvinnorna ändå medverkade till att enkäterna besvarades. Det kan också bero på att skogliga frågor oftast besvaras av män eftersom skogen är ett mansdominerat ämnesområde.

Den motivationshöjande ”moroten”, med vinstchans av ett pris, var helt klart en bidragande anledning till det höga deltagarantalet i studien. Webbenkäterna som skickades ut saknade identitetsbeteckning som skulle ha gjort det omöjligt för respondenterna att delta mer än en gång. När deltagarna frivilligt har uppgett sina e-postadresser för att även delta i utlottningen av ett pris, syns att någon har svarat på enkäten två gånger. Förmodligen har respondenten trott att vinstchansen ökat genom att besvara enkäten flera gånger.

Vid självkritisk granskning av vald metod för enkätens utformning, uppstår funderingar kring användandet av funktionen *obligatoriska svar* i *bilaga 2*.
Hur upplevde respondenten att inte komma vidare i enkäten utan att besvara varje inledande fråga? Vilken betydelse hade motivationen för att delta eller inte? Eftersom de första frågorna var bakgrundsfrågor om kön och ålder, var det viktigt ur studiehänseende att verkligen få dem besvarade. Detta visade sig när resultatet sammanställdes och genomsnittsåldern bland deltagarna kunde beräknas till 62 år. En relativt hög medelålder hos de flesta skogsägarna som svarat på enkäten gör att det finns en stor kunskap om skog och skogliga tjänster bland deltagarna. De kan också referera till hur uppföljningar av skogliga åtgärder vanligen har skett över tid.

5.2. ÅLDERSSTRUKTUR

Den största gruppen respondenter i denna studie var i pensionsåldern och samband kan ses med att hela 72 procent svarade att målsättningen med skogsägandet var förvaltning för kommande generationer. Thomas Kronholm (2016, Länk N) skriver i sin artikel *Skogsägareföreningar i ett föränderligt samhälle* om skogsägarnas framtida behov. När 40- och 50-talisterna överlåter skogen till nästa generation som kanske enbart har varit stadsbor, kommer de nya skogsägarna att ha andra frågeställningar och önskemål om skogliga tjänster utifrån sina förutsättningar. Med

detta som utgångspunkt är det sannolikt den förändringen blir särskilt tydlig under nästa decennium, i takt med att brukningsenheterna överlåts.

För drygt en fjärdedel av respondenterna i Anderssons studie (2015, Länk O) efterfrågades främst rådgivning om generationsväxling. Ungefär lika stor andel deltagare efterfrågade rådgivning om ägarskiften och försäljning av fastigheter. Det tyder på att i några av Södras verksamhetsområden pågår 40-talisternas större generationsväxling just nu, även om Statistiska Centralbyråns beräkningar visar att landsbygdens avfolkning nästan är avslutad (Statistiska Centralbyrån, 2016, Länk F).

5.3. URBANISERAT SKOGSÄGANDE

När befolkningskurvorna för stad och land korsades, en bit in på 1920-talet, hade skogsbolagen börjat köpa upp skogs- och jordbruksmark i norra Sverige. Avregleringen och den stora omarronderingen på landsbygden hade börjat och nådde sin kulmen när nya jordbruksreformer trädde ikraft. Det statliga rationaliseringsbidraget till lantbrukare som effektiviserade till större brukningsenheter är grunden till dagens urbaniserade landsbygd och avfolkningen ökade ytterligare när flyttningsbidrag betalades ut genom miljonprogrammet. Med pengar som styrmedel har staten medverkat till att få folk att flytta till större orter och städer dit arbetstillfällena fanns då, men inte alltid finns idag. Befolkningsläget för landsbygden är inte särskilt positivt, men däremot har den digitala tekniken nått även glest befolkade områden och gjort det möjligt att kommunicera på distans för att få arbeten och tjänster utförda. Landsbygdens omarrondering har inte upphört. Utbor köper skogsmark för investering och de skogsägare som saknar kunskap förlitar sig till skogstjänstemännen som förväntas ge ekonomiskt lönsamma åtgärdsförslag. Dessutom digitaliseras allt fler skogliga tjänster och tjänstemännen förväntas vara uppdaterade och tillräckligt pålästa för att kunna instruera skogsägarna. Där ligger de största utmaningarna för den som till exempel arbetar som skogsinspektor.

5.4. BEHOV AV KOMMUNIKATION

Även om användandegraden av digitala tjänster kan antas öka över tid, efterfrågade deltagarna i min studie personlig kontakt med skogstjänsteman för diskussion och återkoppling av skogliga åtgärder. Knappt 60 procent av respondenterna hade kontakt med skogstjänsteman upp till två gånger per år och det personliga besöket föredrogs av så många som tre fjärdedelar av deltagarna i studien. Vid den digitala kommunikationen förloras både kroppsspråk och ögonkontakt, som vid personliga möten kan vara en bidragande orsak till att förtroendet vid överenskommelser stärks. Att 20 procent inte alls använder Södras digitala tjänster kan bero på att kontakt med skogstjänsteman kan ske i tillräcklig omfattning för att de ska känna sig nöjda, och på att hela 37 procent av utborna har tätare kontakt än tre gånger per år. Även i Ida Anderssons studie, (2015, Länk O) betonas den personliga kontakten som viktigast.

Digitala beställningar av Södras tjänster verkställs inte förrän en skogstjänsteman har tagit kontakt med beställaren/skogsägaren. Dessutom krävs ett visst manuellt efterarbete genom personlig kontakt för diskussion och planering av åtgärderna. Beställaren vill ha bekräftelse på beställda tjänster. Mest vanligt är att en skogsinspektor ger återkoppling via telefonsamtal, men utbor i studien efterfrågade även digital bekräftelse på gjorda beställningar.

Andreas Axelsson (2013, Länk P) skriver att även yngre skogsägare, bland Södras medlemmar i Vimmerby, föredrar den personliga kontakten med skogstjänsteman. Till skillnad från min studie där en tredjedel av deltagarna ville ha kontakt via e-post, har Axelssons (2013, Länk P) respondenter i Vimmerby inte angett e-post som ett alternativ över huvud taget. Detta trots att deltagarna i den studien tyckte att långa avstånd försvårar personlig kontakt. Kontakt via telefon kommer på andra plats i aktuell enkätundersökning. Nästan hälften av deltagarna ville hålla kontakten med skogstjänsteman via telefonsamtal. Även skogstjänstemännen föredrar kommunikation via telefon, även om det personliga mötet prioriteras. Vid jämförelse med Hörnstens, med flera, studie (2015, Länk Q), märks att där fick telefon som kontaktalternativ lägst andel svar i enkäten. Det är inte självklart att det går att få kontakt via telefon överallt i landet. I många geografiska områden är mobiltäckningen så dålig att det varken finns mobiltäckning inomhus eller i skogen. Då väljs telefon som svarsalternativ helt naturligt bort.

Med tanke på att det oftast handlar om någon form av affärsuppgörelse vid kontakt med skogstjänsteman, är det helt naturligt att det personliga mötet fick flest andel svar i enkätundersökningen. Ofta rör det sig om virke med stora värden som ska omsättas i pengar och båda parter, både köpare och säljare, vill skapa förtroende för varandra. Dessutom ger den personliga kontakten också bra tillfällen till information och från skogstjänstemännens sida en chans att stärka kundrelationen.

5.5. ANVÄNDNING AV SKOGLIGA DIGITALA TJÄNSTER

Under den tid litteraturstudien gjordes hittades bara ett fåtal tidigare gjorda vetenskapliga studier som behandlade ämnet utbor och deras behov av skogliga tjänster. Användningen av de skogliga digitala tjänsterna berördes knappast alls i dessa studier. Det visar att den digitala utvecklingen har skett i snabb takt.

Så stor andel som 85 procent av respondenterna i min studie använder Södras digitala tjänster, medan bara 36 procent av i Vimmerbys utbor nyttjar dem (Axelsson, 2013, Länk P). Detta visar åter igen att det finns geografiska skillnader som också kan bero på i vilken omfattning de olika åldersgrupperna deltagit i respektive studie.

Utbyggnaden av bredband har nu pågått i landet under flera år och regeringens mål om ett helt uppkopplat Sverige 2025 (Sveriges Regering, 2016, Länk A) talar för att de digitala tjänsterna blir allt mer lättillgängliga även för skogsägare i glesbygd. Eftersom utbildning i användningen av Södras skogliga digitala tjänster efterfrågades av så stor andel som 78 procent av respondenterna, finns det en stark vilja i att lära sig att använda tjänsterna. Även Andersson (2015) redovisar

ett stort intresse bland deltagarna i sin studie, med 49 procent av respondenterna villiga att använda Södras digitala tjänster. Därför är det viktigt att information om Södraskolans kurser når ut till skogsägarna. Eftersom utbildningsbehovet i digitala tjänster är så stort är det inte säkert att skogsägarna kan hitta kurserna på Södras hemsida och därför kan det vara bra att även skicka ut Södraskolans kursinformation postalt.

Både i Anderssons (2015) och i min studie ville respondenterna se en förenkling av den digitala informationen, till exempel tjänsten *Medlemskonton*, i Södras digitala tjänst *Min skogsgård*. Främst var det tydligare förklaringar och enklare pedagogik som önskades. Det stora behovet av utbildning relaterar till Hörnstens med flera, (2015, Länk Q) studie där 50 procent helst ville ha information och rådgivning digitalt. Skogstjänstemännens i min studie ser behovet redan nu och föreslog en webbaserad utbildning för skogsägare, varvat med enstaka kurstillfällen. Skogsägarna kan därför ha stor nytta av en utbildning som genomförs i ett *webbaserat klassrum* för Södras tjänst *Min skogsgård*.

5.6. SKOGSTJÄNSTEMÄNNENS ROLL

Samtidigt som enkätstudien pågick gjordes också intervjuer med två av Södras erfarna skogstjänstemän. Även om dessa hade likvärdiga arbetsuppgifter skiljde deras svar sig åt beroende på deras olika erfarenheter. Deras arbetsplatser låg dessutom i två olika verksamhetsområden. Detta gjorde att skogstjänstemännen inte kändes som en homogen grupp. Till exempel tyckte Ove Nilsson (skriftlig källa 2017-02-08) att utbor har ganska bra kunskaper om skogsgårdens intäkter och utgifter, medan Bengt Svan (muntlig källa, 2017-03-08) ansåg att utbor oftast inte vet något om skogens ekonomi. På frågan om de båda kunde nämna någon digital tjänst som saknades, var svaren också där helt olika. Gemensamt för båda skogstjänstemännen i min studie var dock att de tyckte sig bli bra bemötta av utbor och att personliga möten var viktiga för att skapa kontakt. För skogsinspektorer och liknande tjänstemän gäller det att försöka skapa tillfällen till personliga träffar, trots det ibland långa avståndet. Ett annat sätt att öka tillgängligheten är att hänvisa till oberoende kommunikation via e-post. På så sätt minskas samtidigt kravet på att alltid vara nåbar och skogsinspektorn kan besvara e-posten under arbetstid.

5.7. STUDIENS STYRKOR OCH SVAGHETER

Studiens största styrka ligger i att dess syfte och frågeställningar har blivit besvarade. Med 50 procent av urvalsgruppen som deltagare i studien utgör den ett trovärdigt material som ger studien validitet och gör att den kan användas för fortsatt utveckling av skogliga tjänster och studier. En annan styrka är att det fanns möjlighet att intervjua en skogstjänsteman *utanför* Södras verksamhetsområde Bohus-Dal. Det gav en bredare bild av vilka krav som möter en skogstjänsteman i arbetet och att geografiska skillnader kan ha betydelse för vilka behov och krav skogsägare som är utbor har.

En av studiens svagheter är att skogsägarna i urvalsgruppen utbor filtrerades så att de som kom att ingå i urvalsgruppen hade sin bostadsadress *utanför* Södras verksamhetsområde Bohus-Dal. Filtreringen gjordes för att undvika att också få med *närbor* i urvalet, men kan ha påverkat studiens resultat negativt genom att ett antal utbor filtrerades bort som *närbor*. En annan svaghet är att respondenterna kunde besvara enkäten fler än en gång. Eftersom nästan alla deltagare uppgett sina e-postadresser märktes att det bara var ett par stycken som utnyttjat detta. Det är också en svaghet att ämnesområdet urbanisering, utbor och skogliga tjänster är så pass outforskat och att det inte finns en större mängd tidigare gjorda vetenskapliga studier för litteraturstudier som faktabank.

5.8. TIPS FÖR FORTSATTA STUDIER

Eftersom det under denna studie bara hittades ett fåtal tidigare gjorda sökbara vetenskapliga undersökningar i ämnesområdet utbor kopplat till behovet av skogliga tjänster, finns det all anledning att göra mer omfattande undersökningar för att få ökad kunskap i ämnesområdet. Vid mer omfattande examensarbeten kan hinnas med att göra enkätutskick till en större urvalgrupp postalt. Resultatet från en utvidgad referensgrupp skulle till och med kunna visa ett ännu större utbildningsbehov av skogliga digitala tjänster än i denna studie.

5.9. FÖRSLAG TILL SÖDRA

Studiens resultat har lett fram till ett antal förslag till förbättringar av verktyg för medlemmarnas självservice och till effektivisering av kommunikationen mellan medlemmar, skogstjänstemän och skogsägareförening.
Förslagen är listade i punktform med respondenternas behov som grund.

Det finns ett generellt behov av att:

- ✓ uppdatera medlemmarnas kontaktuppgifter i medlemsregistret.

Bland Södras skogstjänstemän finns det behov av att:

- ✓ snabbare få information om nyheter och förändringar i de skogliga digitala tjänsternas funktioner.
- ✓ inventera egna kunskaper i att använda skogliga digitala tjänster. Det kommer att visa eventuella utbildningsinsatser som behövs.

Bland Södras medlemmar som är utbor (och övriga) finns det behov av att:

- ✓ få tydligare information om Södraskolans utbildningar, där till exempel kursen Digitala verktyg för skogsbruksplanen ingår, för att få fler utbor som anmäler sig. Till exempel kan informationshäftet med Södraskolans kursutbud skickas ut till medlemmarna tillsammans med SBO-nytt.

- ✓ få utbildning om skogliga åtgärder med intäkts- och kostnadskalkylering.
- ✓ se en förbättring av Södras digitala kartor med enklare pedagogik och tydligare förklaringar till de olika funktionerna.
- ✓ kunna beställa skogsvårdstjänster digitalt genom att markera aktuellt område för åtgärden direkt på kartbilden.
- ✓ få digital bekräftelse på beställningar av tjänster/material.
- ✓ få digital tillgång till entreprenörernas traktdirektiv.
- ✓ se tidsplan och valda maskiner för kontrakterade uppdrag digitalt.
- ✓ se avverkningsuppdragens samlade dokumentation med netto, jämförelsetal, kostnader, vrakandelar och jämförelsetal digitalt.
- ✓ se nettointäktsutveckling med jämförelsetal digitalt.
- ✓ få en digital kvalitetsuppföljning av uppdragen (kundenkät).

6. SAMMANFATTNING

Under sista året i utbildningen till Skogsmästare, vid Skogsmästarskolan i Skinnskatteberg, genomförs examensarbeten i ämnet Skogshushållning som omfattar 15 högskolepoäng. Ett av årets examensarbeten, med rubriken *Att möta skogsägare i ett urbaniserat samhälle – Meeting forest owners' in an urbanized society*, har skrivits av Johan Andersson, Högsäter. Handledare har varit universitetslektor Bengt Hillring, SLU. Studien har gjorts i syfte att kartlägga skogsägande utbors behov av skogliga tjänster, vilka tjänster som saknas eller som skulle kunna utvecklas för att underlätta skogsägande på distans. Syftet med studien har också varit att undersöka vilka utmaningar som skogstjänstemännen möter i sitt arbete och vad som kan göras för att öka tillgängligheten i ett allt mer urbaniserat samhälle. Studien har gjorts i samarbete med Södra Skogsägarna under våren 2017.

Inledningsvis gjordes en litteraturstudie för att försöka fånga in vad som tidigare skrivits i ämnena urbanisering, utbor och skogliga tjänster. Referenserna som användes utgjordes av publikationer, internetdokument och de personer som intervjuades. Frågeställningarna i studien besvarades genom intervjuer av skogstjänstemän och genom den webbenkät som skickades ut till en urvalsgrupp bland Södra Skogsägarnas medlemmar i verksamhetsområdet Bohus-Dal. Samtliga i urvalsgruppen var utbor och hade registrerat sina e-postadresser i Södras medlemsregister, vilket också var ett kriterium för att ingå i urvalet. Av de 149 utskickade enkäterna besvarades 50 procent. Det var flest manliga skogsägare som deltog i studien och ville kvalificera sig för det pris som lottades ut bland deltagarna.

Genomsnittsåldern för deltagarna i enkätundersökningen var 62 år och 75 procent av dem prioriterade det personliga besöket vid kontakt med skogstjänsteman. Lika stor andel deltagare sade sig också vara nöjda med den uppföljning och återkoppling som de fått av sin skogstjänsteman efter åtgärderna i skogen. Eftersom medelåldern var relativt hög bland de som besvarade enkäten, var det inte förvånande att hela 63 procent ansåg sig ha bra kännedom om sin skog och att Södras digitala tjänster faktiskt inte användes alls hos 20 procent i urvalsgruppen.

Vi ser en allt mer effektiviserad infrastruktur i landet som bygger upp det urbana samhället med digital teknik. Den snabba bredbandsutbyggnaden med ett helt uppkopplat Sverige 2025, enligt Sveriges Regerings mål 2016, har lett till ökade behov av att kontakter mellan utbor och skogstjänstemän kan ske digitalt. Av utborna bland Södras medlemmar tyckte majoriteten att det var lättillgängligt, enkelt och tidsbesparande att använda skogliga digitala tjänster. Endast 21 procent av skogsägarna i studien ansåg att de inte behövde någon utbildning i Södras digitala tjänsteutbud, men de flesta som deltog i enkätundersökningen önskade information i form av hemskickat material och enstaka kurstillfällen. Detta överensstämde också med vilka behov skogstjänstemännen såg redan nu. För att kunna möta utbors krav var det webbutbildningar, snabbare och tydligare information om uppdateringar av digitala tjänster som stod överst på skogstjänstemännens önskelista.

7. REFERENSLISTA

7.1. PUBLIKATIONER

Berntson E. & Bernhard-Oettel C. & Hellgren J. & Näswall K. & Sverke M. (2016). *Enkätmetodik*. 50–51, 55, 230.
Stockholm: Natur & Kultur (2016).

Dalen M. (2015). *Intervju som metod*. Upplaga 2:1. 64-66.
Malmö: Gleerups Förlag (2015).

Ejlertsson G. (2014). *Enkäten i praktiken – En handbok i enkätmetodik*.
39–41. Upplaga 3:1. Lund: Studentlitteratur (2014).

Flyckt, Rikard: *Mina sidor ger dig bättre koll*. 3. SkogsEko (2012).
Jönköping: Skogsstyrelsen. (*Bilaga*/Skogsstyrelsen, 2012:1).

Höst M. & Regnell B. & Runeson P. (2006). *Att genomföra examensarbete*. 84–87.
Upplaga 1:6. Lund: Studentlitteratur (2011).

Kvale S. & Brinkmann S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 87, 146.
Upplaga 2:8. Lund: Studentlitteratur (2009).

Kylén J-A. (1994). *Fråga rätt vid intervjuer, observationer, läsning*. 34, 86.
Bromma: Kylén (1994).

LRF Konsult (2016). *Skogsägarens Företagsbok 2016*. 80–82.
Mölnlycke: Elanders Förlag (2015).

Niklasson M. & Nilsson S.G. (2014). *Skogsdynamik och arters bevarande*.
281–283. Upplaga 1:2. Lund: Studentlitteratur (2014).

Skogsstyrelsen (2004).
Vår tätortsnära natur - En bok om förvaltning och skötsel.
8, 10, 14–15, 47. Jönköping: Skogsstyrelsen (2004).

Stenhag S. & Lundmark L. & Lycksell S. (2016).
Handledning i rapportskrivning för Skogsmästarprogrammet 2016.
Guidelines for Writing Reports, 2016. Version 2016-08-23.
Skinnskatteberg: Sveriges Lantbruksuniversitet;
Skogsmästarskolan.

Stenhag S. & Sundstedt E. (2016).
Examensarbetet – vägen till en examen.
Kurshandledning för Kandidatarbete i Skogshushållning, 15 hp.
Version 2016-01-18. Skinnskatteberg: Sveriges Lantbruksuniversitet;
Skogsmästarskolan.

Tekniska nomenklaturcentralen & Sveriges Skogsvårdsförbund (1994).
Skogsordlista TNC96. 271. Västervik: Ekblads Förlag (1994).

Trost J. (2010). *Kvalitativa Intervjuer*. Upplaga 4. 39–41.
Lund: Studentlitteratur (2010).

Trost J. & Hultåker O. (2016). *Enkätboken*. Upplaga 5:1.
Lund: Studentlitteratur (2016). 35–36, 110, 144, 148, 151, 153.

Wastenson L. & Aspenberg P. & Arnberg U. & Cramér M. Jansson U. (red.) &
Svenska Lantbruksakademien (2011).
Jordbruk och skogsbruk i Sverige sedan år 1900.
Sveriges Nationalatlas. 26, 62–63, 128.
Stockholm: Norstedts Förlagsgrupp AB (2011).

Wastenson L. & Helmfrid S. Elg M. & Syrén M. Nilsson N-E. (red.) &
Skogsstyrelsen (1990).
Skogen. *Sveriges Nationalatlas*. 19.
Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker (1990).

7.2. INTERNETDOKUMENT

Länk A:
Sveriges Regering; Näringsdepartementet (2016). *Sverige helt uppkopplat 2025 – en bredbandsstrategi.* [Online] Tillgänglig:
http://www.regeringen.se/4b00e7/contentassets/a1a50c6a306544e28ebaf4f4aa29a74e/sverige-helt-uppkopplat-2025-slutlig.pdf
[2017-01-28].

Länk B:
Skogsstyrelsen (2017). *Äga och bruka*. *Skogsvårdslagen*. [Online] Tillgänglig:
http://www.skogsstyrelsen.se/Aga-och-bruka/Lagen/Skogsvardslagen/
[2017-01-29].

Länk C: Skogsstyrelsen (2014). *Skogsstatistisk årsbok 2014.* [Online] Tillgänglig:
http://www.skogsstyrelsen.se/Global/myndigheten/Statistik/Skogsstatistisk%20%C3%A5rsbok/02.%202014%20(Kapitelvis%20-%20Separated%20chapters)/02%20Fastighet-%20och%20%C3%A4garstruktur.pdf
[2017-01-24].

Länk D:
Wahlquist F. (2009). *Marknadsundersökning för SCA Skog AB avseende utbor i Mälardalen*. [Online]
Skinnskatteberg: Sveriges Lantbruksuniversitet, Examensarbete i Skogshushållning, 2009:09. Tillgänglig:
http://ex-epsilon.slu.se/3202/1/FredrikW2.pdf
[2017-01-24].

Länk E:
Sveriges Riksdag; Miljö- och energidepartementet (1998).
Svensk Författningssamling; Miljöbalken 1998:808. [Online] Tillgänglig:
http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/miljobalk-1998808_sfs-1998-808
[2017-02-04].

Länk F:
Statistiska Centralbyrån (2017). *Statistikskolan: Urbanisering - från land till stad*.
[Online] Tillgänglig:
http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Artiklar/Urbanisering--fran-land-till-stad/
[2017-02-14].

Länk G:
Swedbank & Sparbankerna & LRF-konsult (2016).
Skogsbarometern 2016.
Skogsägarnas uppfattningar och förväntningar på konjunkturen. [Online]
Tillgänglig:
https://www.swedbank.se/idc/groups/public/@i/@sc/@all/@kp/documents/presentation/cid_2159963.pdf
[2017-02-14]

Länk H:
Boverket (2012). Vision för Sverige 2025. *En urbaniserad värld*. [Online]
Tillgänglig:
http://sverige2025.boverket.se/en-urbaniserad-varld.html
[2017-02-16]

Länk I:
Sveriges kommuner och landsting (2017). *Kommungruppsindelning 2017.* [Online]
Tillgänglig:
https://skl.se/tjanster/kommunerlandsting/faktakommunerochlandsting/kommungruppsindelning.2051.html
[2017-02-16]

Länk J:
Södra *Verksamhetsområde Bohus-Dal* (2017). 987 Kontakta oss. [Online]
Tillgänglig:
https://www.sodra.com/sv/kontakt/anlaggningar-och-kontor/verksamhetsomraden/bohus-dal/
[2017-02-14]

Länk K:
Södra Skogsägarna (2017). *Skogsägare*. [Online]
Tillgänglig:
https://www.sodra.com/sv/skog/
[2017-02-14]

Länk L:
Skogsstyrelsen (2017). *Mina sidor.* [Online] Tillgänglig:
https://www.skogsstyrelsen.se/Aga-och-bruka/Mina-sidor1/Mina-Sidor/
[2017-02-09].

Länk M:
Sveriges Riksdag; Näringsdepartementet (2016). *Effektiv styrning av nationella digitala tjänster i en samverkande förvaltning. Kommittédirektiv 2016:39*.
[Online] Tillgänglig:
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/kommittedirektiv/effektiv-styrning-av-nationella-digitala-tjanster_H4B139
[2017-02-12].

Länk N:
Kronholm T. (2016). *Skogsägarföreningar i ett föränderligt samhälle*.
Fakta Skog. Rön från Sveriges Lantbruksuniversitet, 2016:4. [Online]
Umeå: Sveriges Lantbruksuniversitet, Fakulteten för Skogsvetenskap.
Tillgänglig:
http://pub.epsilon.slu.se/13830/7/kronholm_t_161118.pdf
[2017-01-24].

Länk O:
Andersson I. (2015). *Distansskogsägares nöjdhet med tjänsteutbud och kvalité på Södras tjänster.* [Online]
Växjö: Linnéuniversitetet; Kandidatarbete i skogs- och träteknik.
Tillgänglig:
https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:822007/FULLTEXT01.pdf
[2017-02-11].

Länk P:
Axelsson A. (2013). *Marknadsundersökning av Södra skogs-ägarnas medlemmar inom Vimmerby verksamhetsområde*. [Online]
Skinnskatteberg: Sveriges Lantbruksuniversitet, Examensarbete i Skogshushållning, 2013:11. Tillgänglig:
http://stud.epsilon.slu.se/6163/17/axelsson_a_131022.pdf
[2017-02-14].

Länk Q:
Hörnsten F. & Tufvesson K. (2015). *Distansskogsägares självbild, värden och behov*. [Online]
Umeå: Sveriges Lantbruksuniversitet; Kandidatarbete i Skogsvetenskap, 2015:13.
Tillgänglig:
http://stud.epsilon.slu.se/8783/7/hornsten_f_tufvesson_k_160126.pdf
[2017-01-28].

Länk R:
Nationalencyklopedin (2017). [Online]
Tillgänglig:
http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/urbanisering
[2017-01-28].

7.3. ICKE PUBLICERAT MATERIAL

Nilsson Ove; Södra, Verksamhetsområde Kinna.
Skriftlig intervju via e-post. Kinna, 2017-02-08.

Svan Bengt; Södra Skogsägarna, Verksamhetsområde Bohus-Dal.
Muntlig intervju. Bäckefors, 2017-03-08.

Tengberg Fredrik; Södra, Verksamhetsområde Bohus-Dal
E-post, 2017-02-16.

8. BILAGOR

BILAGA 1 Följebrev till enkät

BILAGA 2 Webbenkät till utbor

BILAGA 3 Följebrev till intervju

BILAGA 4 Intervju med skogstjänstemän

BILAGA 1

Hej skogsägare!

Februari 2017

Jag som skickar denna e-post heter Johan Andersson, studerar till Skogsmästare vid Sveriges Lantbruksuniversitet, och bor utanför Högsäter i Dalsland.

Inför min Skogsmästarexamen håller jag på med det slutliga examensarbetet i ämnet skogshushållning. Mitt fördjupningsområde är: *Att möta skogsägare i ett urbaniserat samhälle.* Syftet är att undersöka utbors behov av skogliga tjänster vid skogsägande på distans. Med urbaniserat samhälle menas utflyttning från landsbygd till tätort. Den som äger en skogs- eller lantbruksfastighet men är bosatt i en annan kommun än där fastigheten är belägen kallas utbo. Skogsstatistisk årsbok visar att 25 % av 230 000 lantbruksfastigheter (2012) ägs av utbor.

Alla som är utbor i Bohus-Dals virkesområde och som har lämnat sin e-postadress till Södra Skogsägarnas medlemsregister är utvalda att delta i denna undersökning.
Om du inte är utbo ber jag dig att bortse från detta utskick.

Ditt deltagande är helt frivilligt, men dina svar skulle vara till stor hjälp för min studie och kommer att behandlas anonymt. Redovisning kommer enbart att ske i form av sammanställda tabeller och diagram i rapportform.

Jag är tacksam om du/ni kan besvara enkäten senast 12/3 2017.
Enkäten innehåller 12 frågor som du når genom att klicka på denna länk:

https://goo.gl/forms/vu3uGOrO3ESmIkLv1

Som tack för ditt deltagande kan du delta i utlottningen av ett litet pris.
Vill du delta fyller du i din e-postadress på angiven rad i enkäten.

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning
Johan Andersson
Skogsmästarstudent

BILAGA 2

Enkätundersökning

Utbors behov av skogliga tjänster

Klicka i rutan för det svarsalternativ du tycker passar bäst.
Obligatoriska frågor har en röd stjärna efter frågan.
Där flera svar är möjliga står det angivet.
Fråga 11 är en frivillig och öppen fråga som du klickar i och sedan skriver.
När du är klar klickar du på *skicka*.

*Obligatorisk

1. Är du *

Markera endast en oval.

- Man
- Kvinna

2. Din ålder *

Markera endast en oval.

- 20–39 år
- 40–59 år
- 60–79 år
- 80+

3. Vilken är din målsättning med att äga skog? (Flerval) *

Markera alla som gäller.

- Ekonomisk avkastning
- Egna fritidsintressen som jakt/fiske, rekreation
- Förvalta för kommande generationer
- Annat

4. Hur stor kännedom har du om din skog? *
Markera endast en oval.

- Mycket bra
- Bra
- Mindre bra
- Ingen

5. Hur ofta har du kontakt med en skogstjänsteman? *
Markera endast en oval.

- 5 ggr/år eller mer
- 3–4 ggr/år
- 1–2 ggr/år
- Aldrig (Gå till fråga 7)

6. Hur nöjd är du med uppföljning och återkoppling av åtgärder i din skog?
Markera endast en oval.

- Mycket nöjd
- Nöjd
- Mindre nöjd
- Inte alls

7. Vad föredrar du vid kontakt med skogstjänsteman? (Flerval) *
Markera alla som gäller.

- [ ] Personligt besök
- [ ] Telefonkontakt
- [ ] Kontakt via E-post
- [ ] Annat

8. Hur ofta använder du skogliga digitala tjänster via internet, t. ex. Södra Skogsägarnas Min skogsgård, Skogsstyrelsens Mina sidor?
Markera endast en oval.

- 5 ggr/år eller mer
- 3–4 ggr/år
- 1–2 ggr/år
- Aldrig (Gå till fråga 10)

9. Vilken är den främsta anledningen till att du använder dessa tjänster? (Flerval)
Markera alla som gäller.

- [ ] Lättillgängligt
- [ ] Tidsbesparande
- [ ] Enkelt
- [ ] Annat

10. Skulle du vilja ha utbildning i hur skogliga digitala tjänster används och i så fall på vilket sätt? (Flerval) * Markera alla som gäller.

- [ ] Ja, enstaka kurstillfällen
- [ ] Ja, handledning av t.ex. Skogsinspektor
- [ ] Ja, utskickat informationshäfte
- [ ] Nej, behövs inte

11. Vilka digitala tjänster tycker du saknas idag eller kan utvecklas mera för att underlätta ditt skogsägande?

_____

_____

_____

_____

_____

12. Hur tror du att skogsägandet kommer att se ut om 30–40 år? *
Markera endast en oval.

- Färre utboägda gårdar än idag
- Fler utboägda gårdar än idag
- Ungefär som idag
- Annat

Din E-postadress för deltagande i utlottning av pris. (Frivilligt)

BILAGA 3

Hej! Februari 2017

Jag som skickar denna e-post heter Johan Andersson, studerar till Skogsmästare vid Sveriges Lantbruksuniversitet, och bor utanför Högsäter i Dalsland.

Inför min Skogsmästarexamen håller jag på med det slutliga examensarbetet i ämnet skogshushållning. Mitt fördjupningsområde är: *Att möta skogsägare i ett urbaniserat samhälle.* Syftet är att undersöka utbors behov av skogliga tjänster vid skogsägande på distans. Med urbaniserat samhälle menas utflyttning från landsbygd till tätort. Den som äger en skogs- eller lantbruksfastighet men är bosatt i en annan kommun än där fastigheten är belägen kallas utbo. Skogsstatistisk årsbok visar att 25 % av 230 000 lantbruksfastigheter (2012) ägs av utbor.

Jag har slumpvist valt ut en Skogsinspektor på tre VO:n och du är en av dem.
Ditt deltagande är helt frivilligt, men dina svar skulle vara till stor hjälp för min studie och kommer att behandlas anonymt. Redovisning kommer enbart att ske i form av sammanställda tabeller och diagram i rapportform.

Jag är tacksam om du/ni kan besvara frågorna senast 12/3 2017.
Det är 10 frågor som är bifogade i en Word-fil.
Du kan bara spara ner den, svara på frågorna och skicka den bifogad tillbaka till detta mail.

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning
Johan Andersson
Skogsmästarstudent

BILAGA 4

Intervjufrågor till skogstjänstemän

1. Hur länge har du varit yrkesverksam som skogstjänsteman?

2. Hur upplevde du att skogsägare brukade skogen när du började ditt yrkesliv?

3. Vilka förändringar kan du se i hur skogsägare förvaltar sin skog idag?

4. Vilket är det vanligaste sättet att hålla kontakt med skogsägare som är utbor och hur anpassas rådgivningen?

5. Hur enkelt är det att komma i kontakt med utbor och hur upplever du bemötandet?

6. Vilken uppfattning och kunskap har utbor om hur deras skog ser ut?

7. Hur stor kunskap upplever du att utbor har om intäkter och utgifter i samband med skogliga åtgärder?

8. Ges skogsägare information och utbildning i att använda digitala tjänster?

9. Vilken kunskap och handledning behövs för att dessa tjänster ska utnyttjas mera?

10. Kan du nämna någon digital tjänst som saknas, som skulle underlätta samarbetet med utbor?